Fugle i Danmark 1989
Årsrapport over observationer

Redigeret af MAJ MUNK, RENÉ CHRISTENSEN, HENRIK SKOV og JAN SMIDT

(With a summary in English: The Danish Bird Report 1989)

Meddelelse nr 15 fra Rapportgruppen

Det følgende er en landsdækkende oversigt over en række fuglearters forekomst i 1989. Oversigten er hovedsageligt baseret på observationer, indsamlet og sammenstillet i amtslige rapporter. Af vigtige karakteristika ved 1989 bør fremhæves en meget mild januar og februar, varmvejrsperioder medio april og medio-ultimo maj, en tør og meget varm sommer og et efterår præget af en lav frekvens af kraftige lavtryk.

1989 var den anden milde vinter i træk, og bød som den foregående på relativt store bestande af overvintrende andefugle. Højtryksperioderne i april og maj bevirkede bl.a. store trækbevægelser hos rovfugle som Spurvehøg, Fjeldvåge, Aftenfalk og Sort Glente.

Efterårets forekomster af havfugle var relativt små, og for nogle arter kunne 1989 karakteriseres som et bundår. Rovfugle- og småfugletrækket lå derimod generelt over normalen.

Indledning

Årsrapporten 1989 indeholder en oversigt over 118 fuglearters forekomst i Danmark, baseret på tilsvarende kilder som rapporten for 1988 (Christensen et al. 1990). Forfattere til de enkelte artsgrupper har været Kim Biledgård (vadefugle), René Christensen (lappedykkere, Trane, hønsefugle, vandhøns og ænder), Hans Christophersen (rovfugle), Erik Ehmsen (gæs og svaner), Lars Bo Jacobsen (duer og spætter), Peter Lange (Rørdrum, storke, Flamingo, stormfugle og kjover), Maj Munk (spurvefugle), Jens Skovgård Pedersen og Erik Holm Sørensen (lappedykkere, måger, terner og alkefugle), og P. Clausen (Lysbuget Knortegås).

Materiale

Fuglestationsvirksomhed og rutinemæssige trækobservationer blev udført ved Skagen (Skagen lokalgruppe), Blåvand (Blåvand Fuglestation, efteråret), Vejlerne (Skov- og Naturstyrelsen), Tipperne (Skov- og Naturstyrelsen), Langli/Skallingen (Skov- og Naturstyrelsen), Vorsø (Skov- og Naturstyrelsen), Gilleleje (Gilleleje lokalgruppe, forår), Rørvig (Rørvig lokalgruppe), Hellebæk (Hellebæk lokalgruppe), Stigsnæs (Stigsnæs lokalgruppe, efterår), Stevns (Stevns lokalgruppe, efterår), Gedser (Gedser lokalgruppe, efterår) og Christiansø (Skov- og Naturstyrelsen).

Grundlaget for rapporten er de 11 landsdækkende lokalrapporter. Følgende forkortelser for de en-

kelte lokalrapporter er anvendt i artsgennemgangen: Fugle og Dyr i Nordjylland 1989 (NJ), Fugleiagttagelser i Ringkøbing Amt 1989 (RK), Lokalrapporten Århus 1989 (ÅH), Fugle i Vejle Amt 1989 (VE), Lokalrapport Sønderjylland (SJ), Fugleiagttagelser i Fyns Amt (F), Fugle på Sjælland 1989 (S), og endnu ikke udkomne lokalrapporter fra Ribe Amt (RB), Møn (M), Lolland/Falster (LF) og Bornholm (B). Det skal dog bemærkes, at materialet fra de fire sidstnævnte rapporter ikke var fuldstændigt.

Vigtige supplerende oplysninger er hentet fra de landsdækkende overvågningsaktiviteter i forbindelse med de internationale andefugletællinger (DMU), Fugleregistreringsgruppen (DOF), Gåsearbejdsgruppen (DMU), Havfugleovervågning (Ornis Consult) og Kystfuglegruppen (DOF).

Regionsinddeling anvendt i denne artikel.
Geographical regions of Denmark used in this report.

Vejret i 1989 og dets indflydelse på fuglenes forekomst

Januar og februar bød som helhed på en varmerekord under en vedvarende tilstrømning af atlanterhavsluft, med en middeltemperatur på 4,4°C, ca 1 grad højere end den hidtil varmeste jan.-feb. (1974/75). Antallet af frostdøgn var kun 16 mod normalt 54, og antallet af isdøgn var kun 2 mod normalt 20. Arter, hvis bestandsforhold påvirkes af isvintre, forekom relativt talrigt. Knopsvane *Cygnus olor* nåede op på 48 000 og Blishøne *Fulica atra* på 81 000 under de standardiserede midvintertællinger fra fly (Laursen et al. 1989). Arter som Knortegås *Branta bernicla*, Gravand *Tadorna tadorna*, Krikand *Anas crecca*, Spidsand *Anas acuta* og Pibeand *Anas penelope* overvintrede i større antal end normalt. Ynglefugletællingerne ved Fugleregistreringsgruppen (Kayser & Jacobsen 1990) viste en fremgang for de fleste danske standfugle, bl.a. Solsort *Turdus merula*, hvilket for en stor del kan tilskrives det milde vintervejr. Vindstyrke over Beaufort 8 forekom over dobbelt så hyppigt som normalt i vintermånederne, og som en konsekvens heraf blev der konstateret forholdsvis mange stormfugle, f.eks. Mallemuk *Fulmarus glacialis*. Vinterbestanden i Skagerrak blev således vurderet til at være imellem 5 og 10 gange det normale eller godt 500 000 (Ornis Consult).

Varme og blæsende vestenvinde fortsatte med at påvirke fuglelivet i marts måned. Således stadig overordentlig mange stormfugle, selv langt inde i Kattegat. Den 27.-28. udløste meget varmt og mindre blæsende vejr fra SW og S (op til 20°C) et stort træk af rovfugle, duer og småfugle. En række tidlige ankomster inkluderede Digesvale *Riparia riparia*.

April blev meget omskiftelig. Måneden indledtes med polarluft fra nord med lave dagtemperaturer og nattefrost. Vejrtrækkerne kom først for alvor igang efter d. 10., da kraftig lavtryksaktivitet over først de Britiske Øer, senere Centraleuropa, førte meget varme luftmasser op over landet fra syd. En række arter med normal kulmination ultimo april og primo maj forekom i usædvanligt store mængder, f.eks. Løvsanger *Phylloscopus trochilus*, mens flere arter ankom meget tidligt, f.eks. Gøg *Cuculus canorus*, Mursejler *Apus apus* og Gærdesanger *Sylvia curruca*. Blandt rovfuglene havde især Fjeldvåge *Buteo lagopus* og Spurvehøg *Accipiter nisus* store trækcifre i perioden. Resten af april blev præget af mere omskifteligt vejr og lavere temperaturer.

Dagene omkring månedskiftet til maj var karakteriseret af rolige vindforhold og lunt vejr, og efterfulgtes af en kort periode med omskifteligt vejrlig i forbindelse med lavtryksområder ret tæt på Danmark. Efter den 12. maj herskede højtryksvejr helt frem til slutningen af måneden. Der var skyfrit igennem det meste af denne periode og temperaturerne lå generelt omkring de 20°C. Vinden kom først fra sydvest, men drejede efter d. 20. i sydøst med efterfølgende stort træk af bl.a. Sort Glente *Milvus migrans*, Aftenfalk *Falco vespertinus* og andre rovfuglearter, med majoriteten over Jylland. I løbet af de sidste dage af maj blev vejret mere ustadigt og køligt. Denne kølige vejrtype fortsatte lidt ind i juni, men bortset fra en periode midt i juli blev juni og juli domineret af varmt, solrigt vejr med kun lidt nedbør.

Svalerne ankom tidligt i 1989. Foto: Jesper Madsen.

Efterårets træk blev som helhed præget af forholdsvis roligt vejr og få stormdage. En række havfuglearter havde den dårligste forekomst i mange år. August måned blev præget af skiftende vejr fra retninger omkring sydvest og en del nedbør over især den sydøstlige del af landet. Et omfattende lavtryk bevægede sig d. 27.-28. fra Mellemeuropa op til den sydlige Østersø med meget regn til følge (mange steder over 50 mm). Tiltrækket af småfugle på Chr. Ø nåede d. 28. rekordhøjder for august måned, bl.a. med mange Havesangere *Sylvia borin* (400-600) og Løvsangere (3000-5000).

September var udpræget højtryksbetonet, og stort set uden kraftige vinde fra vest. Den første uge var præget af et højtryk over Storbritannien med temperaturer over 20°. Efter et par regnfulde dage omkring d. 9. trængte et forholdsvis køligt højtryk fra Mellemskandinavien ned over landet. Efter d. 20. skiftede vejrtypen til lunt og overvejende tørt vejr fra først syd og sydvest, senere sydøst, med temperaturer på 17°-25°. Denne periode bød på et godt træk over Østdanmark, bl.a. Musvåge *Buteo buteo* og Sædgås *Anser fabalis*.

Oktober indledtes med kraftig nordvestlig vind på bagsiden af østgående lavtryk nord for Danmark, med ganske få havfugle. Herefter kom en periode med fronter i en svag nordvestvindsstrømning, der kortvarigt d. 8.-10. gik om i sydøst og bevirkede et stort træk på Chr. Ø, bl.a. Rødhals *Erithacus rubecula* 20-25 000 og Fuglekonge *Regulus regulus* 15-20 000. Efter det følgende overskyede opholdsvejr trængte varme luftmasser op over landet med temperaturer op til 17°, som dominerede vejret frem til d. 25. Den 26.-27. herskede køligere vejr inden mild og fugtig atlanterhavsluft igen bevægede sig ind over landet.

I månedsskiftet til november og perioden frem til d. 12. november dominerede lavtryksvejret stadig, hvorefter et omfattende højtryk stabiliserede vejret omkring Danmark. Resten af måneden var vejret præget af højtryk, mildt i starten, men meget vinterligt med nattefrost i den sidste tredjedel af måneden. December måned blev præget af mild luft fra Atlanterhavet, dog med kortvarige kolde perioder.

Artsgennemgang

Nordisk Lappedykker *Podiceps auritus*

Typisk for denne art er, at flertallet af de rastende fugle ses i ferskvand/brakvand. Af 47 rastende fugle var kun 13 fra havområder. Månedsfordelingen var normal, en jævn fordeling jan.-apr. og en tydelig top i okt., hvor de fleste fugle sås ved Vestkysten og på Bornholm.

Vinterens/forårets største forekomster var mindst 4 Furesøen (S) 20/1 - 6/4 og 4 Keldsnor (F) 6/5.

Efterårets/vinterens største tal var 6 Nors Sø 15/10 - 19/11, op til 7 Furesøen 18/10 - 27/12 og 7 trk. Gedser Odde 3/11.

Sorthalset Lappedykker *Podiceps nigricollis*

De første fugle dukkede op ult. marts med 3 Nielstrup Sø (S) 24/3 som de første. I løbet af de næste 10 dage indfandt fuglene sig på ynglepladserne. Herefter sås der fugle spredt over hele landet, undtagen på Bornholm og Møn, som også i 1989 var uden Sorthalset Lappedykker. I maj-juli sås næsten udelukkende fugle på ynglepladserne; dog 7 Vejlen, Tåsinge (F) 14/5. I aug. - ult. okt. var fuglene mere spredt, med 6 Vorsø (VE) 21 - 27/9 som den største forekomst. De sidste fugle er fra 7/11 og 14/11 (1 Furesøen (S)) og 8/12 (1 Dragør Havn (S)), hvilket er usædvanlig sent.

Der meldes om ca 225 ynglepar, en fremgang fra ca 190 par i 1988. Landets største bestand findes stadig i Silkeborgsøerne med ca 122 par. Største dage her var 15/5 244 ad., 12/8 184 ad., 77 juv. og 14 pull., alle Mossø (ÅH); og 12/6 100 ad., 6/8 7 ad., 23 juv. og 1 pull., alle Julsø (ÅH).

Mallemuk *Fulmarus glacialis*
I alt 11 407 fugle gjorde 1989 til et middelår. Som sædvanligt var der klar overvægt af fugle fra den jyske vestkyst (98%). Usædvanligt er imidlertid en fordeling, hvor næsten halvdelen stammer fra første halvår. Et efterår med få østgående lavtryk gav relativt få fugle og ingen egentlig kulmination.

Den milde og blæsende vinter 1988-89 gjorde, at der var pæne forekomster i jan. - feb. Således 5/2 61 Gilleleje (S). Denne vinterforekomst registreredes også langs den svenske vestkyst (Tyrberg 1990) og i Skagerrak og Kattegat (Ornis Consult). Iagttagelserne fra første halvår er hovedsagligt fra Gilleleje og Skagen (NJ). En markant undtagelse er 3000 mod vest, Roshage (NJ) 6/5. En bekræftelse på, at den danske del af Nordsøen allerede i forsommeren/sommeren kan rumme store mængder Mallemukker.

Op til 10 fugle opholdt sig i længere tid på Bulbjerg (NJ) – sondering af yngleterræn? De ankom pri. maj og forsvandt ult. juni.

Efteråret var som nævnt uden egentlig kulmination. Følgende tal viser, hvor spredt de største observationer ligger: 1/8 558 N Vejlby Klit (RK), 2/10 905 V Roshage og 26/10 1185 NV Skagen. Få fugle i nov.-dec.

Sodfarvet Skråpe *Puffinus griseus*
1989 udmærkede sig ved nogle usædvanlige sommerforekomster. I alt blev der set 121 mod 164 i gennemsnit i årene 1978-1989. 87% af fuglene blev set ved den jyske vestkyst.

Første fugl var 1 Fanø (RB) 12/7, bemærkelsesværdigt tidligt. Herefter mange spredte observationer uden en egentlig kulminationsperiode, hvilket givetvis skyldes manglen på kraftige lavtryk og længere perioder med vestlige vinde. Kun to dage med mere end 5 fugle: 18/8 14 og 1/10 6 Blåvand (RB). Tre fugle fra de indre farvande er usædvanligt: 9/9 2 Dovns Klint (F) og 19/11 1 Aflandshage (S).

Almindelig Skråpe *Puffinus puffinus*
Et utroligt godt år med 99 fugle. Bemærkelsesværdigt i et år, hvor stormsvaler, Sodfarvet Skråpe og Mallemuk var under middel. Usædvanligt var det også, at observationerne var spredt over 8 af årets måneder, incl. jan. og feb. I øvrigt er arten en udpræget sommergæst. 96% af fuglene var fra den jyske vestkyst. Forekomsten var usædvanlig stor sammenlignet med Sverige, hvor der kun blev set 8 fugle (Tyrberg 1990), det laveste siden 1983. Der var desuden få fra Skagen (NJ) og Sjælland. Dette viser, at få fugle blæste ind i Kattegat. De fleste fugle ved Lyngvig (RK) sås i frisk sydvestlig vind med styrke på 3 - 5, hvilket måske viser, at Alm. Skråpe ikke er så påvirkelig af lavtryksvejr i juli og aug.

Grundet den milde og blæsende vinter var der to vinteriagttagelser: 21/1 1 NV Anholt (ÅH) og 5/2 1 Gilleleje (S).

Tre fugle i maj var alle fra Skagen. Fra juni var der følgende: 24/6 3 V Roshage (NJ) og 28/6 7 N Lyngvig. Fra juli og aug., hvor arten kulminerede, bør følgende nævnes: 13/7 14 Vejlby Klit (RK) og 18/8 8 Blåvand (RB).

Lille Stormsvale *Hydrobates pelagicus*
I 1989 sås kun 5 fugle, og kun 1981 med 1 og 1982 med 2 er dårligere. Årets første, fra Roshage 2/8, var tidlig. Den næste, 25/9 Klitmøller, blev bragt i land fra en kutter, ringmærket og sluppet løs. De øvrige var 1 V Tranum 26/9 og 2 V Skagen 27/10.

Procentvis fordeling af Sodfarvet Skråpe, efterår 1989 (10-dages perioder, n=100).
Temporal distribution of Sooty Shearwater in autumn 1989 (pct. occurrence in 10-day periods, n=100).

Procentvis fordeling af Almindelig Skråpe (10-dages perioder, n=99).
Temporal distribution of Manx Shearwater (pct. occurrence in 10-day periods, n=99).

Stor Stormsvale *Oceanodroma leucorhoa*
Med 59 fugle blev 1989 et år under gennemsnittet. Til sammenligning havde Sverige sin fjerdestørste forekomst med 69 fugle.

Alle fuglene blev registreret ved den jyske vestkyst, hvor Blåvand (RB) dominerede med 48 fugle. Første fugl blev set 5/9 Blåvand. Kulminationen indtraf i dagene 24 - 26/10, hvor alle større observationer er fra Blåvand: 24/10 7, 25/10 7 og 26/10 13, som også blev årets sidste. Kulminationen i Sverige lå også 24 - 26/10, hvor 81% af fuglene blev set (Tyrberg 1990).

Sule *Sula bassana*
Med 17504 blev 1989 det næstbedste år, kun overgået af 1984 med 20445 fugle. Der er iagttagelser fra alle amter i perioden jan. - nov. En femtedel af totalen sås i 1. halvår. Kulminationen lå i sep., hvor 44% blev set. Også langs den svenske vestkyst var der mange Suler, det næsthøjeste antal hidtil (Tyrberg 1990), men i Sverige lå kulminationen i okt. (85%).

Usædvanligt var 29 eks. i marts i Kattegat og indre farvande; således 10 Gilleleje (S) 25/3, 3 Trelde Næs (VE) 27/3, 1 Aflandshage (S) 7/4 og 1 Dovns Klint (F) 29/4. Forekomsten kan skyldes den milde vinter, men måske også vindafdrift, idet der er enkelte indlandsfund af afkræftede fugle.

Antallet af Suler steg gennem juli og aug., hvorfra et par store tal kan nævnes: 29/9 1014 SV Blokhus (NJ) og 30/9 640 S Ørhage (NJ). Kulminationen skyldtes ikke specielt kraftige vinde i perioden (se hvordan skråper og Mallemuk har lave tal for sep.), så en nærliggende forklaring kan være store forekomster af føde langs den jyske vestkyst.

Rørdrum *Botaurus stellaris*
Ynglebestanden kan, hovedsageligt på baggrund af paukende hanner, fastsættes til 69-96 par fordelt på 34 lokaliteter. Bestanden i Vejlerne (NJ) steg fra 30 par i 1988 til 48-55 par i 1989. Observatørerne oplyste, at så at sige hver en rørskovsplet i området var besat af en paukende fugl, og til tider var det meget svært at skelne de forskellige fugle fra hinanden. Også flere andre områder melder om fremgang.

Uden for lokaliteterne medregnet i tabellen iagttoges i alt 15 fugle på 12 lokaliteter. Det var formodentlig omstrejfende fugle samt vintergæster fra Sverige, hvor bestanden også steg i 1989, til ca 212-214 paukende hanner (Tyrberg 1990).

Ynglepar af Rørdrum 1989.
Breeding Bittern, 1989.

Region *Area*	Ynglepar *Pairs*
NJ	49-56
RK	10-12
RB	1- 4
SJ	0- 7
F	0- 3
S	1- 5
LF	8- 9

Sort Stork *Ciconia nigra*
Med 29-33 fugle fordelt på 29 observationer lå 1989 på højde med 1988. Modsat 1988 fordelte fuglene sig stort set ligeligt mellem forår, sommer og efterår. I perioden 22/4-15/6 iagttoges 15-19 med kulmination med.-ult. maj. Største tal blev 4 Ø, Skagen (NJ) 19-20/5. 21-28/6 blev der set 9 fugle. Formodentlig var det omstrejfende, ikkeynglende fugle. Fra efteråret (25/7-med. sept.) er der 7 fugle, alle set enkeltvis og hovedsageligt i landets sydøstlige egne.

Hvid Stork *Ciconia ciconia*
For første gang siden 1940 gik Storken frem som ynglefugl i Danmark, fra 10 til 12 par. Ungeproduktionen var høj, med 27 flyvefærdige unger. Storkebyerne i 1989 var som følger (ungeantal i parentes): Vesløs (4), Vang (1), Vegger (4), Randers (3), Ansager (3), Sig (2), Ribe (2), Brøns (0), Skovby (0), Bolderslev (3), Rens (0), Rudbøl (5). Herudover var der enlige Storke i Rødding og Fovslet (Storkegruppen).

Antallet af fugle uden for yngleområderne var stort. Den første blev set allerede 28/2 ved Søndersø nær Viborg (NJ), den næste 16/3 i Værløse (S). Ynglefuglene ankom pri.-med. apr., hvorimod antallet af omstrejfende fugle kulminerede med.-ult. maj. Der iagttoges 191-250 fugle uden for ynglelokaliteterne, de fleste på øerne og ved Skagen (NJ). Den angivne usikkerhed i antallet skyldes tvivl om omfanget af gengangere. 25/5 fouragerede 20 Vogn Enge (NJ) og 10 Gerå (NJ), og formodentlig samme fugle sås senere samme dag ved Skagen, hvor en flok på 23 forsøgte udtræk. Dagen efter iagttoges 26 rst. Vejlø ved Næstved (S), hvilket var den største flok på Sjælland siden 1971! Denne samme flok (?) blev set 26/5 ved Gulstav Mose på Langeland (F), og dagen efter trak 30 S ved Dovns Klint (F).

Efterårets forekomst af trækkende Storke var langt mindre end forårets, og med stor sandsynlighed var nogle af landets ynglepar med unger indeholdt i tallet. 20-25 fugle rapporteredes i perioden

Foto: Erik Thomsen.

jul.-sep. Den sidste trækkende fugl blev set 18/9 ved Horsens (VE). Den sidste observation af yngleparrene er fra 21/9, Randers (ÅH).

Skestork *Platalea leucorodia*
Der foreligger 7 observationer af 6-8 fugle. Flere kan gælde samme fugl på turné rundt i landet. Første observation gjordes 27/5, hvor en blev set ved Stadil Fjord (RK) og senere samme dag ved Vest Stadil Fjord (RK). 7/6 observeredes en ad. Skestork flyve NØ over Læsvig/Arup ved Vejlerne (NJ), og samme fugl blev senere set ved Ulvedybet (NJ). 15/6 sås en imm. fugl trække SØ ved Sønderho (RB). Fra Fyn meldes om en rastende fugl 9/7-9/9 i Tryggelev Nor, Langeland (F). Endelig iattoges 24/9 ikke mindre end 4 Skestorke trække N over Gamborg Inderfjord ved Lillebælt (F).

Flamingo *Phoenicopterus ruber*
Der foreligger kun få observationer af Flamingo fra 1989. De fleste er desværre ikke racebestemte, og der skal derfor opfordres til at racebestemme alle flamingoer, så vi med tiden bliver i stand til at vurdere om der er tale om spontane forekomster eller parkrømninger.

Chileflamingo *P. (r.) chilensis*
Kun én fugl er bestemt til denne race, som holdes i fangenskab: 11 - 21/6 Tipperne (RK).

Europæisk Flamingo *P. r. roseus*
Ligeledes kun én er bestemt til den europæiske race: 8/6 - 2/7 Rømødæmningen/Ballum (SJ).

Der foreligger flg. ubestemte: 28/3 - 26/5 1 Nissum Fjord (RK), 9/6 1 Langli (RB). I begge tilfælde kan der være tale om en af de ovennævnte fugle.

Det skal tilføjes, at der 23/10 blev set 2 flamingoer af arten Lille Flamingo *P. minor* i Keldsnor (F). Der var uden tvivl tale om undvegne parkfugle, idet artens naturlige udbredelse er det sydlige Afrika.

Pibesvane *Cygnus columbianus*
Efter et meget flot efterår 1988 overvintrede en del Pibesvaner i både Vest- og Østdanmark. Pga. den milde vinter fyldtes Vestjylland tidligt med mange svaner, der ult. mar. – pri. apr. trak mod ynglepladserne. Ungeprocenten i foråret i Nordjylland lå på omkring 20%. Der var kun få og små trækiagttagelser i forårsperioden.

Der blev konstateret en oversomrende Pibesvane 12-21/6 Ulvshale (M).

I efteråret havde Sjælland et par gode trækdage, således 7/10 280 Kongelunden og 8/10 249 på 5 lokaliteter, og Tipperne (RB) havde 22/10 245 på træk. Århus og Vejle Amter var de eneste, der meldte om relativt store forekomster af Pibesvaner

Geografisk fordeling af Pibesvaneflokke over 100, forår 1989.
Bewick's Swan. Regional distribution of flocks of more than 100 birds, spring 1989.

i efteråret, 4/10 26 Hesselholm (ÅH) og 8/10 35 Nørremarken (VE). Et par store flokke blev dog iagttaget sidst på året, 10/12 355 Tissø (S) og 6/12 330 Torslev (NJ). Ungeprocenten var i Nordjylland 16,7%. Dette afspejler en bedre ynglesucces for Pibesvane end for Sangsvane.

Sangsvane *Cygnus cygnus*
De største rasttal fra foråret kom fra Sønderjylland, hvor der i feb.-mar. stod op mod 1000 Sangsvaner, flest (409) ved Udbjerg, Tønder. Men også Sjælland og Århus havde mange: 282 Overgård (ÅH) 7/1, 282 Karrebæk (S) 5/2, 193 Hagesholm (S) 12/2 og 128 Saltbæk (S) 12/2. De fleste andre amter havde rastlokaliteter med op til 200 fugle. Den største trækkende flok var på 320, Horseklint (F) 9/4. Ungeprocenten var i Nordjylland på 13,6%.

I sammenhæng med at arten forøger sit yngleantal i Skåne (Andell 1986), oversomrer der stadigt flere Sangsvaner her i landet.

På baggrund af de få store trækkoncentrationer i efteråret må det formodes, at Sangsvanernes træk strakte sig over en længere periode, fra ult. sep. til ult. dec. Der var enkelte store ansamlinger i Nordjylland, således 13/12 410 Ulvedybet, 18/12 579 Vejlerne og 23/12 806 Mariager Fjord. I Nordjylland var ungeprocenten nede på 7% ud af 5300 fugle. Ungeprocenterne i sæsonerne 1985-86, 1986-87 og 1987-88 var hhv. 14%, 12% og 25,6%, hvor kun den sidste betegnes som god.

Sædgås *Anser fabalis*
Sædgåsen optræder her i landet i en østlig og vestlig bestand. Den vestlige er meget bundet til Nordjylland, således har Vestjylland kun 8 observationer af tilsammen 25 fugle.

Som for flere andre gåsearter er det vanskeligt at få et overblik over den samlede bestand, da gæssene skifter mellem de enkelte rastepladser. Hans Erik Jørgensen har forsøgt at få et overblik over den østlige forårsbestand og vurderer, at der overvintrede omkring 8000 Sædgæs i Østdanmark. En lille flok gæster hvert år Fyn, hvor der blev set 230 Sædgæs på Føns i jan. Fra første halvår foreligger der enkelte maksimumtal fra Nordjylland: 440 Tofte Sø 21/1 og 1093 Vejlerne 7/2.

Gæssene ankom sent til Nordjylland i efteråret, hvor større flokke først sås i oktober: 8/10 820 Hansted Reservatet, 29/11 690 Vejlerne og samme dag 144 Tjele. I øst ankom de større flokke i december, med 675 Gunderslevholm (S) og 370 Saltbækvig (S) – begge steder 10/12 – som de største.

Kortnæbbet Gås *Anser brachyrhynchus*
En art, der har nydt godt af den milde vinter – således forårsrekord for bestanden i Danmark, hvor der under flytælling 27/4 taltes 30900 i det vestlige Jylland (DMU). Et par maksimumtal fra Vestjylland: 11457 Vest Stadil Fjord (RK) og 6665 Nissum Fjord (RK). Uden for de traditionelle vestjyske rastepladser var arten ualmindelig, Århus Amt har således kun 4 observationer med maksimalt 5 fugle fra hele året.

I efteråret var der enkelte større flokke: 24/10 2345 Fanø (RB), ult. dec. 2555 Tipperne (VJ) og 1500 Vest Stadil Fjord. Der var ikke de store trækiagttagelser i efteråret, således havde Tipperne kun 3795 trækkende i perioden 10/9 - 31/12.

Blisgås *Anser albifrons*
De fynske rastepladsers betydning er faldet gennem de sidste år, og Ballum (SJ) er nu den vigtigste rasteplads for denne ret ualmindelige art.

Kun tre obs. med mere end 100 fugle er meget småt: Ballum havde 200 5/3 og 136 11/3 som maksimum, mens 350 trak NØ Nyborg (F) 11/4. Sjællandsrraporten anslår, at det samlede antal Blisgæs i feb. ikke oversteg 99 fugle.

Fra efteråret er der endnu færre fugle, eneste større forekomster var således 92 Gjorslev (S) 22/10 og tilsammen 115 på de fynske rastepladser. To trækobservationer: 5/10 29 Dovns Klint (F) og 27/10 30 Stevns Klint (S). Dette er i kontrast til Sydsverige, hvor der i okt. sås et rekordstort antal Blisgæs, nemlig 7835 (Nilsson 1991).

Snegås *Anser caerulescens*
Snegæssene opholder sig sammen med andre gåsearter på rastepladserne, og ses derfor på samme lokaliteter som f.eks. Sædgæs, Bramgæs og Kortnæbbede Gæs.

Et par større flokke skal nævnes: 2 ad. og 3 2K 27/3 Vest Stadil Fjord (VJ); 5 7-13/4 og 11/11 Vejlerne (NJ). En enkelt sommerobs.: 2/6 4 trk. S Gjorslev (S).

Indisk Gås *Anser indicus*
De Indiske Gæs ser ud til at ankomme til Danmark på samme tid, som de normalt ankommer til deres yngleområder i det vestlige Asien. Det ser således ud til, at de har bevaret deres trækrytme på trods af, at langt hovedparten er undslupne fangenskabsfugle.

De første sås 8/4, 2 Ulvedybet (NJ), og den sidste 2/7 - 25/8, Gjorslev (S). Herudover sås: 4/5 2 Nielstrup Sø (S), 22/6 - 29/7 1 Lund Fjord (NJ), 11/7 3 ad. og 1 juv. og 5/8 3 ad. Føns (F), og 4-7/8 og 20/8 3 ad. Tissø (S).

Canadagås *Branta canadensis*
I områderne Tissø (S), Borreby Mose (S) og Vejlø (S) overvintrer der traditionelt mange Canadagæs. Den samlede bestand i områderne var ult. jan. 3019.

Arten flytter meget rundt mellem lokaliteterne på Sjælland, så det er vanskeligt at få overblik over antallet. Møn er en anden traditionel overvintringsplads. Her kunne der tælles 600 i feb. Vigtigst er lokaliteterne Ålebæk Strand, Nyord og Ulvshale. Den eneste større koncentration af Canadagæs uden for Østdanmark var Magisterkogen (SJ), med 268 21/1.

Ud over yngleparrene på Sjælland (indrapportering mangler), blev der fundet ynglepar i henholdsvis Nord- og Vestjylland.

Ult. dec. var der igen større flokke i Østdanmark, således stod der 2500 Canadagæs på de sjællandske lokaliteter. Det står i kontrast til trækket ved Bornholm, hvor de fleste sås i aug., tilsammen 234 fugle.

Bramgås *Branta leucopsis*
Bramgåsen nåede i vinteren 1988-89 sit hidtidige maksimum i Europa med 126000 fugle (gåsearbejdsgruppen). Heraf stod næsten to tredjedele i det tyske Vadehav. I løbet af feb. og mar. trak flere og flere Bramgæs ind i landet og fordelte sig op langs Vestkysten, især Vadehavet op til Rømødæmningen (SJ). Således 25/2 2200 Ballum (SJ) og 8/4 4000 Magisterkogen (SJ). De fleste amter

Geografisk fordeling af trækkende Bramgæs d. 8/10.
Passage of Barnacle Goose 8 Oct. 1989.

meldte om mange fugle. Bramgåsens træk var meget koncentreret, i dagene 8-11/4 trak over 7000.

Bramgåsen udvider sit yngleområde i Sydsverige, og har nu slået sig ned på vestkysten af Skåne. 11 Gjorslev (S) 2/7 og 11 Hvidkilde Sø (F) 20-27/7 skal nok ses i den sammenhæng.

Efterårstrækket var om muligt endnu mere koncentreret end forårstrækket, 8/10 trak næsten 25% af den russiske bestand over Øerne. Hovedtrækretningen for flokkene var mellem SV og V, enkelte flokke gik dog NV. Trækket ved Køge (S) startede 8:20, og hovedtrækket på over 10000 fugle passerede mellem 9:00 og 10:00. Ved Korsør sås 2420 og ved Gedser 2600. På Sydlangeland trak i alt 21380, formodentlig for en stor del de samme fugle, som passerede Syd- og Østsjælland. En del fugle er givetvis passeret uset hen over landet. Det er derfor sandsynligt, at et sted mellem 30000 og 40000 Bramgæs trak over Danmark den 8/10. Det er dobbelt så mange som rekorden fra 1988. Vejret i Danmark dagene forinden giver ingen forklaring på dette træk: 1-4/10 jævn vind fra NV efterfulgt af et frontsystem fra V 5-6/10, hvorefter vejret var ustadigt indtil 12/10.

Året ud rastede der Bramgæs mange steder i landet, f.eks. 4/11 350 Nyord (M) og 7/11 3600 Margrethekogen (SJ).

Mørkbuget Knortegås *Branta bernicla bernicla*
Bestanden af Knortegæs nåede i vinteren 1988-89 sit hidtidige maksimum med omkring 235000 fugle i Vesteuropa (gåsearbejdsgruppen). Heraf befandt godt 10% sig i Danmark, hvor gåsegruppen talte 23790 fugle pri. maj. Gæssene opholder sig om foråret tæt på kysten i Vadehavet (SJ), medens

de om efteråret fouragerer og raster på Jordsand Flak (SJ) (DMU). I den resterende del af landet var det kun på Sydfyn, der sås flokke på over 1000 rastende fugle, således 3692 Sydfynske Øhav 21-23/4 og 3991 Siø 7/5.

Under normale vindforhold går trækket over Sønderjylland og det sydligste Fyn om foråret, men takket være østlige vinde trak mere end 10000 over Vejle Amt i 1989. I alt trak mindst 35000 i perioden 14/5 - 1/6.

Der sås enkelte oversomrende fugle, flest 10/6: 6 Læsø (ÅH).

For hele landet var det et skuffende efterår, selv den bedste dag (8/10) med 9894 Dovns Klint (F) og 4370 Bukkemose Strand (F) havde små tal i forhold til tidligere år.

Lysbuget Knortegås *Branta bernicla hrota*
Racen har hele året været genstand for detaljerede optællinger på de fem jyske rastepladser, udført af medlemmer af den Danske Gåsearbejdsgruppe. Disse tællinger og lokalrapportmaterialet ligger til grund for følgende.

Den milde vinter forårsagede, at alle Lysbugede Knortegæs, der opholdt sig ved Mariager Fjord (NJ/ÅH) i efteråret 1988, forblev i landet vinteren over. Således taltes 2828 ved Mariager og Randers Fjorde (NJ/ÅH) og 407 ved Agerø (NJ) på midvintertællingen 14-15/1. I feb. trak gæssene til Nordvestjylland. Bortset fra en kort periode i feb.-mar. med maks. 450 fugle ved Nissum Bredning (RK), blev gæssene i mar.-maj udelukkende set ved Nissum Fjord (RK) (maks. 1080 18/4) og omkring Agerø (maks. 2270 18/5). Sidste observation blev én fugl ved Agerø 11/6.

Efterårsankomst skete allerede ult. aug., både til Vadehavet (RB) og Mariager Fjord (NJ/ÅH). Den tidlige ankomst skyldtes måske en dårlig ynglesæson, der var kun 4% juv. i efterårsflokkene. I sep. opholdt hovedparten af fuglene sig i området mellem Fanø (RB), Manø (RB) og Jylland. Største antal (og hidtil højeste forekomst i Vadehavet) var 2677, optalt i hele området 8/9. Massivt borttræk fra Vadehavet noteredes i månedsskiftet sep./okt., sammenfaldende med et stigende antal i Mariager Fjord (3071 11/10). Her faldt antallet siden til ca 2400, der forblev i området til med. dec., hvor en frostperiode forårsagede, at ca 1000 fugle forlod Mariager Fjord.

Rustand *Tadorna ferruginea*
Denne prydfugl er i 1989 set ved 6 observationer af 9 fugle, bl.a. 8/6 2 Hokke (SJ), 16/7 2 Dystrup Sø (ÅH) og 2/9 2 Kruså/Flensborg Fjord (SJ).

Knarand *Anas strepera*
Blev set i alle årets måneder, i alt mindst 710 fugle mod 800 i 1988. Der overvintrede (jan.-feb.) 12 fugle (Fyns Amt 7, Sjælland 4-5, Bornholm 1).

De første Knarænder dukkede op i februar med 3 Alsønderup (S) 21/2. Forårets største iagttagelse var 26 Fladet (LF) 28/3 og 30 Vejlerne (NJ) 16/5.

Selv om antallet af registrerede fugle var lavere i 1989 end 1988, steg antallet af ynglepar fra 150 til 182. Dette er et minimum, da der i flere regioner blev registreret fugle i yngletiden under omstændigheder, som tyder på yngel, men som ikke er med i ovenstående tal.

Fra sensommeren var der følgende større forekomster: 23/7 16 Vejlen (F) og 19/8 9 Kalløgrå (LF). De fleste efterårsfugle blev set i Jylland, den største flok 55 Vejlerne 27/10. De sidste fugle sås 21/11, 5 Vejlerne.

Atlingand *Anas querquedula*
Der blev ikke konstateret overvintrende Atlingænder, men et fund var så tidligt som 23/2: 2 Korshavn (F). Næste fund var 13/3, 24 Tryggelev Nor (F), hvilket er mange så tidligt på året. Generelt ankom fuglene ca en uge tidligere end normalt. Af andre store forekomster kan nævnes op til 30 Harboøre Tange (RK) 9-30/4, 45 Vejlerne (NJ) 16/4 (9 dage med over 20), og 29 Tipperne (RK) 27/4 og 4/5.

Der foreligger 91-107 ynglefund som fordeler sig på regionerne som vist i nedenstående oversigt. Den største bestand fandtes i Vejlerne med 42 par. Efter ynglesæsonen sås arten mere spredt, og der er ingen fund af mere end 10 fugle. De sidste sås 11/10, 3 Alsønderup Enge (S).

Ynglepar af Atlingand.
Breeding Garganey.

Region *Area*	Ynglepar *Pairs*
NJ	44
RK	20-22
ÅH	1
F	17
S	1
LF	8-24

Rødhovedet And *Netta rufina*
Der blev set 12-19 fugle, 6-9 på Sjælland, 2-3 på Fyn og 4-7 i Jylland. Som tidligere år er der set en han i de Københavnske søer og kanaler. Ved Nivå

(S) sås 12/3 - 7/5 et par (12/3 dog 2 hanner og 1 hun), og 10/8 blev en juv. set på samme lokalitet.

Af de øvrige var flg. stationære gennem længere tid: 2/1 - 25/3 1 han Ravelinen, København (S), 7/1-12/2 1 han Nors Sø (NJ), 8/4 - 28/5 1 han Vesløs Vejle (NJ), og 9/9 - 27/12 1 han Nølholm (NJ). Desuden er 1 set på træk 12/10 Blåvand (RB). Fuglenes tidsmæssige fordeling gør det sandsynligt, at det også i år er spontant forekommende fugle.

Lille Skallesluger *Mergus albellus*

De fleste fugle blev som normalt set i første halvår. Flest var der på Sjælland med Ishøj Strand som den største rasteplads. 28/1 med 58 var den bedste dag. Den største forekomst uden for Sjælland var 21 Nors Sø (NJ) 7/1 og 21 Kvols Vig (NJ) 17/2. Forårets sidste var 1 Fyns Hoved 1/5 og 1 Vejlerne (NJ) 3/5.

Der blev set 9 oversomrende, hvilket er mange. Heraf kan 2 hanner og 5 hunner, Feldsted Kog (RK) 29/5, dog nok betragtes som et forsinket nordtræk, da de ikke blev set siden. De øvrige var 23/5-26/6 1 Kelds Nor (F) og 14/6 1 Tipperne (RK).

Efterårets første sås 13/10, 7 Kvols Vig. Igen iagttoges flest på Sjælland, med 33 Ishøj Strand og 31 Valbyparken (begge i dec.) som de største tal. Største forekomst uden for Sjælland var 30/12 13 Kvols Vig.

Rovfugletrækket 1989

Forårstrækket var for de fleste arter nær det normale. Sjælland havde dog store tal for Spurvehøg, og i hele landet var der generelt flere Fjeldvåger end normalt. Ved Skagen oplevedes det største år nogensinde for Havørn, og Vandrefalken holdt tendensen med mange observationer.

Et højtryk med meget varmt vejr i sidste halvdel af maj gav et massivt træk af flere sydøstlige arter omkring 25/5. Således atter store forekomster af Aftenfalk, hvor Skagen havde den hidtil højeste forårsdagstotal med 39 fugle. Her var også mange ørne, både Stor og Lille Skrigeørn (3 fugle), Kejserørn og flere Havørne. Tendensen til at forårstrækket er tidligere overstået på Sjælland end ved Skagen holdt sig. Således havde Sjælland ikke nær det samme "udbytte" af denne varmeperiode.

Karakteristisk for efterårstrækket var, at det var meget koncentreret omkring perioden ult. august – september. Oktober bød således på klart færre fugle end normalt. Det tidlige efterår gav store tal af kærhøge og specielt Rød Glente, og en meget tidlig kulmination af Dværgfalk. Sønderho og Blåvand dominerede endnu en gang hvad angår falke, specielt Tårn-, Dværg- og Vandrefalk.

I øvrigt bør det bemærkes, at dækningen ved Gjerrild, Moesgård, Gedser og Hyllekrog er mangelfuld, ligesom der mangler tal fra Stigsnæs og Møn.

Lille Skallesluger. Foto: John Larsen.

Ung Havørn. Foto: John Larsen.

Oversigt over forårstrækket (A) og efterårstrækket (B) af rovfugle for udvalgte lokaliteter.
Spring (A) and autumn (B) migration of raptors at selected watchpoints.

A) Forår	Skagen	Gjerrild	Moesgaard	Rørvig	Gilleleje	Hellebæk	Konge-lunden
Hvepsevåge	1626	183	16	366	369	453	300
Sort Glente	18	8		2	1	2	
Rød Glente	11-15	3	2	15	12-13	39	1
Havørn	12			1	2	1	
Rørhøg	185	50	11	60	73	104	32
Blå Kærhøg	192	26	3	62	65	82	37
Hedehøg	21			4	1	1	
Duehøg	26	12	3	45	45	15	2
Spurvehøg	2518	813	119	1489	3304	1291	291
Musvåge	464	1781	1404	2840	3622	8190	583
Fjeldvåge	1871	70	3	1443	1381	755	32
Kongeørn	3					1	
Fiskeørn	191	23	8	90	185	138	17
Tårnfalk	589	35	13	71	163	53	34
Aftenfalk	96	15		15	10	3	
Dværgfalk	180	39	7	38	74	37	14
Lærkefalk	97	47	2	17	19	15	4
Vandrefalk	32	10	4	3	6	5	2

B) Efterår	Blå-vand	Sønder-ho	Stevns	Helle-bæk	Konge-lunden	Hylle-krog	Gedser	Lange-land	Rør-vig
Hvepsevåge		36	3646	796	398	1167	1132	658	302
Sort Glente			2					3	
Rød Glente		2	258	3	3	7	5	47	1
Havørn	1	1	3	3	1	3	1	3	1
Rørhøg	17	155	453	82	57	41	35	212	18
Blå Kærhøg	75	130	260	180	75	19	17	42	6
Hedehøg		2	3					14	
Duehøg	3	24	1	17	4	2			
Spurvehøg	487	1342	6818	1391	1575	483	64	3384	47
Musvåge	90	140	6735	10857	1363	301	11	6292	139
Fjeldvåge	31	183	407	117	46	4	46	74	7
Kongeørn		1							
Fiskeørn	4	18	117	87	24	18	10	60	8
Tårnfalk	275	496	381	82	55	22	14	441	9
Aftenfalk		6						3	1
Dværgfalk	137	237	52	51	45	7	4	76	2
Lærkefalk		8	15	9	3	2	1	24	2
Vandrefalk		12-15	7	8			1	4	

Sort Glente *Milvus migrans*
Med 75 fugle var 1989 et forår over middel. Forekomsten svingede dog meget fra egn til egn. Sjælland havde således det svageste forår i 10 år. Efterårstrækket var som vanligt meget sparsomt.

Årets første var 26/3 Gunnerup Mose (ÅH), hvilket var meget tidligt. Næste (også tidligt) var 8/4 Hellebæk (S). Frem til varmeperioden satte ind med. maj sås blot få fugle, men herefter sås mange i forbindelse med de lune sydøstlige vinde. Dette slog primært igennem i Nordjylland med 6 på trækforsøg Skagen og 2-3 S Voerså 13/5. Det varme vejr fortsatte frem til 27/5, og sidst i perioden sås atter mange Sorte Glenter, primært på Langeland (F) samt i Nord- og Østjylland. Nævnes kan 24-25/5 3 Bulbjerg (NJ), 25/5 4 Gjerrild (ÅH), 22-25/5 9-10 Skagen (NJ) og 26/5 10 Sydlangeland (F) (hvor der i alt sås 27 i maj).

Fra juni-juli er der kun 6 iagttagelser. Efterårstrækket blev meget sparsomt med blot 6 i tiden 12/9-15/10 (3 Sjælland, 3 Langeland).

Procentvis fordeling af Sort Glente (10-dages perioder, n=75).
Temporal distribution of Black Kite (pct. occurrence in 10-day periods, n=75).

Rød Glente *Milvus milvus*
Forårstrækket var lidt under middel på Sjælland, mens Fyn og Langeland (F) havde flere end normalt. Efterårstrækket lå på de senere års høje niveau. Trækket over Danmark udgøres primært af glenter fra den svenske bestand, der i 1989 var på over 200 par (Tyrberg 1990). Fra Danmark foreligger oplysninger om 8 ynglepar (VE 1, SJ 5, B 2), men ikke alle områder har rapporteret deres ynglefund.

Fra vinteren (jan./feb.) foreligger der obs. af 4 eks. (3 Jylland og 1 Bornholm). Forårstrækket på Sjælland omfattede 93 fugle, med højeste tal 8 ved Hellebæk 7/4. På Fyn sås 12 og på Langeland 48, bl.a. 8 ved Dovns Klint 20/5. Tendensen går mod forholdsvis tidlig kulmination (pri. apr.) på Sjælland (reelt træk) og primært maj-fugle i det øvrige Danmark, formodentlig især ungfugle og fugle på forlænget træk.

Efteråret blev endnu en gang meget stort, med 278 trækkende på Sjælland, heraf de 258 ved Stevns. Her sås 73 27/9 – det hidtil største tal i Danmark. Til sammenligning trak i alt 499 ud ved Falsterbo, heraf 83% 1K (Tyrberg 1990). Fra Langeland meldes om i alt 47 trækkende, hvilket er noget under sidste års tal.

I betragtning af det store antal, der hvert år overvintrer i Skåne, kan det måske overraske, at antallet af vinterobservationer i Danmark er så lavt. I december således kun 1 Bornholm og 1 Frederikshavn (NJ).

Havørn *Haliaeetus albicilla*
Med ca 95 fugle blev 1989 et år noget over gennemsnittet (1978-88: 70). Men selv om andet halvår 1988 var det hidtil største, bød første halvår 1989 på færre end normalt. Fra vinteren (jan. - mar.) meldes om 6 på Sjælland, 4-6 i Vejlerne (NJ), 1 Lemvig Sø (RK), 1 Tipperne (RK), 2 Fanø (RB) og 1 Stubbe Sø (ÅH).

Under forårstrækket sås mange ved Skagen (NJ), i alt 12 12/2-19/6. Fra Nordsjælland meldes om 4 trækkende, og fra det øvrige land ligeledes 4. Et sommerfund: 31/7 1 Præstø (S).

Efterårets første sås 12/9 Stevns (S). Fra Sjælland meldes om 12 trækkende (flest (3) såvel Stevns som Hellebæk). Sidst på året observeredes blot få stationære fugle: Vejlerne (NJ) (2 eks.), Tystrup/Bavelse (S) og Tipperne.

Af samtlige fugle er kun 2 angivet som adulte: Stubbe Sø jan.-mar. og Halkær (NJ) 26/12.

Hedehøg *Circus pygargus*
Arten blev registreret i normalt omfang, bortset fra at Fyn og Langeland (F) havde klart flere end normalt. Årets første iagttoges 23/4 Lakolk (SJ). Forårstrækket ved Skagen (NJ) gav 21 fugle, mens Sjælland havde 11, hvilket er normalt. På Fyn og Langeland sås derimod hele 15 fugle 17-26/5. I øvrigt blev der set Hedehøg i alle landsdele i foråret, med undtagelse af Århus Amt. Som sædvanligt har forårstrækket for en stor del været præget af ungfugle.

Udviklingen på de svenske ynglepladser er noget usikker, da bestanden i det væsentligste yngleområde, Öland, ikke har været optalt i flere år. I øvrige svenske yngleområder ekspanderer arten langsomt, og bestanden dér tæller nu 14-18 par (Tyrberg 1990). Fra Danmark foreligger flg. yng-

letal fra kerneområderne i Sønderjylland: Fanø (RB) 3 par, Tøndermarsken (SJ) 7 par, Rømø ingen oplysninger.

I efteråret observeredes et markant sydtræk på Langeland med 13 eks. 8/8-9/9. Herudover sås blot ganske få fugle. Årets sidste sås 17/9 Skagen.

Kongeørn *Aquila chrysaetos*
Af årets 14-21 fugle er blot 4 set uden for Nordjylland og Sjælland. Der er tale om en fremgang i forhold til 1988 (i alt 10).

I vintermånederne iagttoges 2-4 Sjælland og 1 hhv. Rosenvold (VE), Borris Hede (RK) og Ibsker (B).

I Nordjylland sås i forårsmånederne 5-7. Heraf nåede de 3 Skagen, den sidste så sent som 17/6. Fra juni også en fugl fra Hjardemål (NJ). Ved Hanstholm (NJ) blev der set 2, som begge kan gå igen i Skagensmaterialet.

Fra andet halvår blot 3-5. I perioden 10/9-1/11 sås Kongeørn i Thy (NJ), måske helt op til 3 forskellige. De øvrige var 1 S Sønderho (RB) 8/11 og 1 Saltbækvig (S) 10/12. Blot én af årets Kongeørne var en gammel fugl. 1989 var i øvrigt året, hvor Skåne fik sit første ynglefund. Antallet af vinterørne i Skåne har i begge vintre ligget noget nær det normale (Holst 1990).

Geografisk fordeling af Kongeørn.
Golden Eagle records in 1989.

Fiskeørn *Pandion haliaetus*
Forårstrækket over Østdanmark lå noget over middel, mens Skagen havde normal forekomst efter det store år 1988. Efterårstrækket blev stort, dog ikke på højde med 1988.

Årets første – meget tidlige – blev set 10/3 Aflandshage (S). På Sjælland iagttoges langt hovedparten af fuglene i første halvdel af april. Den største dag blev 7/4 med 37 Gilleleje, 28 Hellebæk og 23 Rørvig. I Nordjylland kulminerede trækket af gamle fugle som vanligt lidt senere, med 18/4 12 Skagen. Maj-trækket af primært 2K-fugle registreredes meget sparsomt på Sjælland, mens 54% af Skagens Fiskeørne var fra maj, flest 21/5 med 20.

Landet over sås en del oversomrende, flest ved Alsønderup Enge (S), hvor der ult. juli var op til 6. Fra Nordjylland foreligger et yngleforsøg.

Efterårstrækket var som vanligt koncentreret til Sjælland og Langeland. Fra begge områder meldes om pæne træktal, flest 26/8 21 Stevns (S) og 10/9 21 Hellebæk (S). Det er sjællandsk dagsrekord om efteråret. I alt sås 365 på Sjælland i efteråret. Bedste dag på Langeland blev 1/9, 11 Dovns Klint og 7 Tryggelev Nor. Årets sidste Fiskeørn sås 4/11, Holstebro (RK).

Procentvis fordeling af Fiskeørn, Skagen (sort) og Nordsjælland (skraveret), forår 1989 (10-dages perioder, n=188 hhv. 568).
Temporal distribution of Osprey at Skagen (black) and in northeast Sjælland (hatched) in spring 1989 (pct. occurrence in 10-day periods, n=188 and 568, respectively).

Geografisk fordeling af Aftenfalk i perioden 24-26. maj.
Regional distribution of Red-footed Falcon in the period 24-26 May.

Procentvis fordeling af Dværgfalk på Skagen (sort) og Sjælland (skraveret) i foråret 1989 (10-dages perioder, n=180 hhv. 163).
Temporal distribution of migrating Merlin at Skagen (black) and Sjælland (hatched) in spring 1989 (10-day periods, n=180 and 163, respectively).

Aftenfalk *Falco vespertinus*
Endnu et år med meget stor forårsforekomst af Aftenfalk. Efteråret bød som sædvanligt på ganske få fugle.

Årets første Aftenfalke sås 2/5, 3-5 Gjerrild (ÅH). Frem til 24/5 iagttoges kun ganske få. Denne og de følgende to dage bragte varm luft fra sydøst mange Aftenfalke til Danmark. I forhold til 1988, hvor der også var mange, var det i 1989 udpræget ved Skagen, at fuglene sås. Kulminationen her faldt 24/5 og 25/5, begge dage med 39, hvilket er de hidtil største dagstotaler for forårstrækket i Danmark. Gennem første halvdel af juni var der fortsat flere end normalt, bl.a. 5 Ølene (B) 5/6.

Blandt efterårets få fugle kan nævnes 6 Fanø (RB). Sjælland havde blot 5 i alt. Årets sidste var 1 Nivå (S) 1/10 samt en absolut efternøler 16/10, Solbjerg Plantage (RB).

Procentvis fordeling af Aftenfalk (10-dages perioder, n= 250).
Temporal distribution of Red-footed Falcon (pct. occurrence in 10-day periods, n=250).

Dværgfalk *Falco columbarius*
Forårstrækket var på noget nær normalt niveau, mens efterårstrækket lå lidt over middel, domineret af tal fra Sydvestjylland. Arten overvintrede i normalt omfang.

I foråret sås flest ved Skagen, i alt 180 trækkende (flest 7/4: 12). På Sjælland toppede Gilleleje med 74 trk. (flest 25/4: 10). I øvrigt kulminerede trækket som sædvanligt tidligere i Nordsjælland end ved Skagen.

Efterårets første Dværgfalk blev set i Vejlerne (NJ) 11/8. Med godt 1000 fugle blev efteråret pænt uden dog at nå på højde med 1988. Ribe Amt står for over 50%, med store træktal fra Sønderho, Fanø (237) og Blåvand (137) (maks. her blev 25 11/9). Dovns Klint (F) havde i alt 76 trækkende, maks. 8 2/9, og på Sjælland blev største tal 8 ved Stevns 27/8. Begge steder er det klart under normalen. Både i Øst- og Vestdanmark kulminerede trækket i september, betydeligt før normalt.

Lærkefalk *Falco subbuteo*
Antalsmæssigt var forårstrækket ret normalt med en kraftig top ult. maj. I de fleste egne fåtallig i efteråret.

Årets første sås 13/4 Gilleleje (S), men indtil 21/5 sås yderst få. I forbindelse med varme sydøstlige vinde i perioden 21-28/5 registreredes et meget massivt træk: 24/5 24 Skagen (NJ), 25/5 23 Gjerrild (ÅH) og 8 Gilleleje, 26/5 6 Gulstav (F) og 28/5 5 Ølene (B).

Enkelte fugle sås sommeren igennem, men der er ingen konkrete oplysninger om ynglestatus.

Efterårstrækket var svagt på Sjælland med blot

Fanø er en fin lokalitet for Dværgfalk. I efteråret 1989 noteredes 237 trækkende ved Sønderho. Foto: Erik Thomsen.

37, heraf 9 Hellebæk og 15 Stevns (flest 9/9: 5). På Langeland (F) flere end normalt med hele 40, heraf 24 trk. Dovns Klint. Årets sidste sås 15/10 ved Filsø (RB).

Vandrefalk *Falco peregrinus*

Med over 250 fugle var 1989 endnu et stort år, dog knap på højde med 1988. Også Sverige melder om færre fugle end året før (Tyrberg 1990).

Nordjylland tegner sig for 30% af årets Vandrefalke, for første halvår endog 50%. Et pænt forårstræk registreredes primært i Nordsjælland, Gjerrild (ÅH) og Skagen (NJ), og 6 her 18/5 er en af de største dagstotaler nogensinde i Danmark.

Efteråret var mere normalt, dog med en tendens til tidlig kulmination med flere fugle i september end i oktober (se også Dværgfalk).

Vagtel *Coturnix coturnix*

1989 blev alle tiders største invasionsår med mindst 105 fugle og et sikkert ynglefund. Invasionen blev også bemærket i Sverige (ca 430 fugle, Tyrberg 1990).

Den første fugl hørtes 9/5 ved Dollerup Sø (VE), den næste 18/5 Sandmilen (NJ). Derefter ankom Vagtlerne i jævnt tempo frem til pri. juni, og i resten af juni var der mange syngende fugle. De bedste dage var 10/6 17, 11/6 10, 14/6 10, 26/6 19 og 28/6 11.

Arten var koncentreret omkring Råbjerg Mose (NJ) (flest 26/6, 14 Gårdbo Sø), Vejlerne (NJ) (25/5-7/8, ialt 11 med maks. 3 18/7) og Møn (10/6 11-14 Ny Borre). Andre områder med koncentrationer var området øst for Nissum Fjord og Tøndermarsken. Det er overraskende så få fund der er fra Fyn, Sjælland, Lolland og Falster, i alt kun 3.

Regional fordeling af Vandrefalk.
Regional distribution of Peregrine Falcon.

	jan	feb	mar	apr	maj	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
NJ	2	5	5	23	19			1	8	10	6	7
RK	1	3	1	3					2	3	2	1
RB									10	12	8	4
ÅH	1		8	3	5			2	1	1	2	2
VE				1								
SJ	1	1	2	1					8	4	3	1
F			1		1			1	7			
S	1		5	15	4	1		4	15	7	3	2
LF				1					1	1		
B				1	1				2	2		
Total	6	9	22	48	30	1	0	8	54	40	24	17

Geografisk fordeling af Vagtel.
Quail records in 1989.

Invasionen ramte primært nordvest- og sydøstvendte kyster, måske fordi invasionen er kommet fra sydøst. I Sverige ramte invasionen tilsvarende områder, som vender mod vest eller øst (Tyrberg 1990). Desuden faldt de store tal på dage med varme østlige vinde.

I juli gled invasionen stille ud. Bedste dage var 8/7 med 6 fugle, heraf 4 Ulvedybet (NJ). I august hørtes der 3 ved Kærup Holme, og årets eneste ynglefund blev gjort på Møn 20/8, hvor 1 ad. med 8 pull. blev set.

Også hele august bød på Vagtler, og arten er uden afbrydelse registreret i landet hver dag mellem 1/6 og 31/8. Årets sidste blev 1 Holstad (VE) 10/9.

Procentvis fordeling af Vagtel (10-dages perioder, n≥ 105).
Temporal distribution of Quail (pct. occurrence in 10-day periods, n≥105).

Urfugl *Tetrao tetrix*
Vildtreservatkontoret angiver i hæftet *Urfuglens status i Danmark* bestanden på Vind Hede (RK) og nærliggende områder til 11 hanner og 7 hunner. Dette stemmer meget godt med, hvad der er indrapporteret i Ringkøbing Amt, hvor der fra Vind Hede angives 7 hanner 29/4. Herudover foreligger 1 fund fra maj af en han fra Hesselvig Plantage (RK), hvilket er usædvanligt, da det ligger 50 km fra Vind Hede, hvor den nærmeste bestand findes.

På Randbøl Hede (VE,RB) er der som maksimum set 4-5 hanner og 2 hunner 30/4. I Nordjylland er der 14/4 set 4 hanner på en hemmeligholdt lokalitet.

Plettet Rørvagtel *Porzana porzana*
Den første fugl hørtes allerede 11-18/3, Piledybet (F). De næste hørtes (mere normalt) med. apr., fordelt over hele landet. På landets vigtigste lokalitet Vejlerne (NJ) blev der registreret 49 forskellige fugle i løbet af foråret, 10 flere end i 1988. Den første hørtes 12/4, den sidste 26/6. Som i 1988 faldt kulminationen i juni måned. Årets sidste fugl blev set 1/9, Stensnæs (NJ).

Der blev i alt noteret ca 123 fugle mod 142 i 1988. Nedgangen kan alene henføres til Ribe Amt, hvor der sås/hørtes 1 fugl i 1989 mod 17 i 1988. En nedgang er også registreret i Sverige (Tyrberg 1990), fra 275 i 1988 til 205 i 1989.

Engsnarre *Crex crex*
Mens Sverige (Tyrberg 1990) melder om det største antal i nyere tid, med ca 330 fugle uden for yngleområderne på Öland og Gotland, må det konstateres at arten står på tærskelen til at forsvinde fra Danmark, og 1989 er formodentlig det første år uden fund i Jylland.

Fra 11 fugle i 1988 er tallet i 1989 svundet ind til blot 4: 22/6 - 23/7 op til 2 Søborg Mose, Gilleleje (S), 5/7 1 Bagenkop Fredsskov (F) og 9/10 1 Christiansø (B).

Trane *Grus grus*
Der blev set Traner fra 26/2 til 3/11. Den første observation, 26/2 16 trk. København (S), var meget tidlig. De næste fugle sås 5/3, 23 trk. Anholt (ÅH), og 8/3, 1 trk. Isefjorden (S), hvilket er mere normalt. Der blev set ca 155 vest for Storebælt og mindst 2095 øst for Storebælt. Fordelingen på regioner øst for Storebælt er som følger: Sjælland 1600; Møn 140; Lolland-Falster 165 og Bornholm 190. Kulminationen på Sjælland faldt i perioden 27/3-8/4 (ca 10 dage tidligere end normalt) med de bedste dage 27/3 60 Vestamager, 4/4 300 Hellebæk og 7/4 176 Gilleleje. Arten sås dagligt frem til 21/4.

De største rastende flokke sås på Bornholm med 17 16/4 og 14 21/4, Ølene.

Der var få oversomrende fugle i Nordjylland, Ringkøbing, Århus og Sjælland, flest Tustrup-Fuglsø Mosen (ÅH): 4 17/7 og 19/7.

To ynglepar fik 1 henholdsvis 2 unger.

Alle trækkende fugle om efteråret blev set øst for Storebælt, undtagen 30 Dovns Klint (F) 28/10. Flest sås på Bornholm med mindst 3950, heraf 2378 29/9 og 1071 30/9 (Christiansø). Uden for Bornholm var bedste dage 3/9, 19 trk. Hellebæk (S), og 10/9, 32 trk. Stege (M), mens Gedser (LF) i perioden 10/9-3/11 havde 132 trk.

Fra Nordjylland meldes om de sædvanlige rastende fugle fra Vejlerne med 11-13 fugle 22/9-5/10, og desuden 5 imm. Tofte Sø 20/8. Disse observationer drejer sig sandsynligvis om de lokale ynglefugle.

Lille Præstekrave *Charadrius dubius*
Der blev i 1989 registreret 46-61 ynglepar, noget mere end de 40-43 fra 1988. Tallet siger dog kun lidt om bestandens reelle størrelse, da der ikke er gennemført systematiske optællinger i grusgravene i de fleste landsdele.

Ligesom i 1988 var ankomsten meget tidlig med to forekomster i marts: 27/3 1 True (NJ) og 28/3 3 Kerteminde (F). De fleste steder meldes der i øvrigt om ankomst allerede først i april.

Større forekomster uden for ynglepladserne var få; de to største var 8 Randers Fjord (ÅH) 24/6 og 4/7 samt 10 Ølsemagle Revle (S) 17/7. Årets sidste fugl var meget sen, 7/10 True (NJ).

Hvidbrystet Præstekrave *Charadrius alexandrinus*
Der blev konstateret 37-39 ynglepar på 6 lokaliteter, alle i Syd- og Vestjylland. Flest par blev registreret på Rømø (SJ) (11-12 mod 20-25 i 1988), Margrethe Kog (SJ) (11) og Fanø (RB) (10) (Kim Fischer mundtl. medd.). Desuden er der set 1-2 fugle på en tidligere nordjysk ynglelokalitet.

Første fugl ankom 31/3, Sønderho (RB). Uden for yngleområderne sås 1 Toftum (SJ) 22/4, 1 Stold Vesterlyng (S) 1-2/5, 1 Saltbækvig (S) 24/5, og Aflandshage/Kongelundsstranden (S) havde op til 3.

Efteråret gav flg. maksimumtal fra de største rastlokaliteter: Saltvandssøen (SJ) 30/7 70, Rømø 31/7 18 og Fanø 19/8 27. Derudover sås 8/7 1 Ulvedybet (NJ), 21/7 1 Kelds Nor (F), 27/7 1 Kongelundsstranden, 17/8 1 Grønning Øre (NJ) samt 18/7-19/8 2 Ølsemagle Revle (S).

Pomeransfugl *Charadrius morinellus*
Det ser ud til, at antallet af Pomeransfugle på rastepladsen ved Skjern Enge er vigende. Foråret 1989 sås op til 54 (30/4 13-18, 3/5 13, 6/5 13, 14/5 20, 17/5 54, 20/5 12). De seneste års maksimumtal har ellers været: 1986 84, 1987 65, 1988 70. Antallet toppede i 1980 med op til 190 fugle (Østergaard 1982). Forhåbentligt er dette ikke udtryk for en tilbagegang i bestanden, men blot at en del fugle er begyndt at benytte andre rastepladser. Måske dukker nye rastepladser op i Vestjylland?

Øvrige forekomster fra foråret var blot 11/5 1 Arup Vejle (NJ) og 16/5 2 Skagen (NJ).

Fra efteråret er der kun to observationer, begge uden for Jylland: 26/8 3 Tommestrup, Stevns (S) og 28/8 2 1K Langli (RB).

Islandsk Ryle *Calidris canutus*
Vinterforekomsten af Islandsk Ryle er koncentreret omkring Vadehavet. Flest fugle blev set ved

Geografisk fordeling af Islandsk Ryle i perioden 27/7 - 6/8.
Regional distribution of Knot in the period 27/7 - 6/8.

Sønderho, Fanø (RB), maks. 900 pri. jan., og Langli (RB), maks. 285 9/2. Desuden var der spredte forekomster fra NJ, SJ og S. Disse fugle tilhører, ligesom de få Islandske Ryler set før ult. maj (flest ved Sønderho, 850 ult. apr.), den nearktiske bestand, som hovedsageligt overvintrer i England/Irland (335000), Holland (64000) og Frankrig (19000) (Prater 1981, Cramp & Simmons 1983). I løbet af maj trækker de mod nord via Island og Nordnorge (bl.a. Blomqvist 1991). Samtidig passerer den sibiriske bestand, som overvintrer i Vestafrika, gennem Vesteuropa. De største antal blev atter truffet i Vadehavet: Saltvandssøen (SJ) 15000 3/6, Sønderho 10980 ult. maj, og Langli 640 27/5. Borttrækket forløb tilsyneladende lidt mere sydligt end normalt, på Sjælland således blot 159 eks. mod 1300 i 1988. Til gengæld sås mange trækkende Islandske Ryler på Langeland: 31/5 500 Vesteregn, og 1/6 2000 Dovns Klint, 2200 Tryggelev Nor og 882 Fredmosen.

Der var enkelte trækgæster indtil midt i juni, men de 2000 - 5000 i Saltvandssøen 24/6 må have været oversomrende fugle. Efterårstræk sås fra 2/7, og det forløb jævnt til 27/7, hvor der skete et voldsomt tiltræk, som især berørte den sydlige og østlige del af landet, hvilket tyder på fugle af sibirisk oprindelse. De største forekomster var 2150 Sønderho ult. juli, 1100 Ølsemagle Revle (S) 11/8, 1000 Saltvandssøen 4/8 og 975 Præstø Fed (S) 29/7. Ved Blåvand (RB) trak der 945 30/7 og 948 7/8.

Resten af efteråret var der ingen større observationer udenfor Saltvandssøen (8100 12/8 og 5000 17/8). Ellers kun mindre tal, hvilket tyder på et svigtende ungfugletræk; største forekomster var 300 Gerå (NJ) 22/9 og 200 Havsand (SJ) 18/10. Fra først i november dukkede der atter fugle op i Vadehavet. Det drejede sig sikkert om overvintrende nearktiske fugle, som rykkede nordpå i det milde vejr. Flest taltes ved Sønderho, 4000 med. dec. Udenfor Vadehavet blot 3 decemberfund fra NJ og S, omfattende 29 fugle.

Procentvis fordeling af Sandløber ved Sønderho, Fanø (10-dages perioder, n=11030).
Temporal distribution of Sanderling at Sønderho, Fanø (pct. occurrence in 10-day periods, n=11030).

Sandløber *Calidris alba*

Overvintrende Sandløbere sås hovedsageligt på Fanø (RB), hvor der ved Sønderho blev talt 600 ult. feb. I det øvrige land var der før 1/5 kun set Sandløber på fire lokaliteter: Bøtø Nor (LF) 2 29/1, Jerup Strand (NJ) maks. 15 5/3, Blåvand (RB) 22 16/3 og 1 19/3, samt Lakolk Strand (SJ) 2 22/4. I maj og hen til med. juni trak en del fugle gennem landet. De fleste sås stadig ved Sønderho med op til 3900 ult. maj, mens der på Langli (RB) iagttoges op til 360 24/5. Overraskende var en stor forårsobservation fra Østjylland: 2/6 103 Eskeplet (ÅH).

Efterårstrækket kom rigtigt i gang i anden halvdel af juli. Forekomsterne var spredt over hele landet, men flest sås langs Vestkysten. Optællingerne viste ingen egentlig kulmination. Sønderho havde 280 pri. aug. og hhv. 310 og 320 med. okt. og med. nov. Større tal forekom i øvrigt på Lakolk Strand (maks. 180 30/9) og Agger Tange (46 18/9). Ved Blåvand 5766 15/7-nov., flest 17/11 (300). Ved Sønderho sås der ret mange Sandløbere helt hen i december, maks. 200. I øvrigt blot 4 observationer fra denne måned, flest 3/12 9 Lakolk Strand og 3/12 9 Jerup Strand.

Dværgryle *Calidris minuta*

Et meget flot forårstræk med ikke færre end 214 fugle, de fleste i NJ (75), SJ (41) og S (72). De første Dværgryler var meget tidlige: 16/4 4 Bøtø Nor (LF); de næste sås først 28/4, 2 Dragør Sydstrand (S). Trækket kulminerede midt i maj med følgende større tal: 58 Ulvedybet (NJ) 18/5 – hidtil største nordjyske antal; 25 Lakolk (SJ) 13/5; 13 Saltvandssøen (SJ) 13/5; og 10 Aflandshage (S) 25/5. Sidste Dværgryle i foråret blev set 14/6, 1 Ulvedybet.

Procentvis fordeling af Dværgryle (10-dages perioder, n=2663).
Temporal distribution of Little Stint (pct. occurrence in 10-day periods, n=2663).

Procentvis fordeling af Temmincksryle (10-dages perioder, n=724).
Temporal distribution of Temminck's Stint (pct. occurrence in 10-day periods, n=724).

Under efterårstrækket registreredes ca 2400 Dværgryler, hovedsageligt i Nord- og Vestjylland. De første blev set 27/6, 4 Halk Nor (SJ). En lille kulmination af adulte kunne konstateres ult. juli, flest 30/7 40 Saltvandssøen, 24/7 32 Fanø (RB) og 28/7 24 Harboøre Tange (RK). De første juvenile registreredes 6/8 og trækket af disse kulminerede sidst i august. De største forekomster noteredes 18/8, 99 Harboøre Tange; 29/8, 48 Ulvedybet; 21/8, 42 Saltum Strand (NJ); og 12/8, 40 Saltvandssøen.

Der sås kun få ungfugle i sep., hvor forekomsten kan være svingende og visse år nærmest invasionsagtig (Cederlund 1985, Meltofte 1987), måske pga. vejrforhold. Den sidste sås 14/10 på Harboøre Tange.

Temmincksryle *Calidris temminckii*
Forårstrækket var karakteristisk derved, at ca 75% af de 431 registrerede fugle er fra NJ. Derimod var forekomsten på Sjælland ringe i forhold til 1988. Uden for disse to landsdele noteredes blot 33 fugle i foråret. Første observation var 2/5, 1 Ølsemagle Revle (S), og forårstrækket havde en meget kraftig kulmination med. maj med følgende som de største forekomster: 17/5 68 Ulvedybet (NJ) og 20/5 51 Vejlerne (NJ). Forårstrækket afsluttedes med 1 Ulvedybet 3/6.

Efterårstrækket var mere spredt over alle landsdele med de første observationer 24/6: 1 Korevlerne (S) og 3 Lakolk (SJ). Efterårets største forekomster var: 21/7 15 Saltvandssøen (SJ), 12/8 10 Ulvedybet og 14/7 8 Randers Fjord (ÅH). Efterårstrækket havde to svage toppe: en midt i juli (adulte fugle) og en midt i august (juvenile fugle). Sidste observation var 15/9, 1 Vejlerne.

Krumnæbbet Ryle *Calidris ferruginea*
På forårstrækket blev 15-22 Krumnæbbede Ryler registreret mellem 15/5 og 9/6. De største forekomster var 4 Dragør Sydstrand (S) 15/5 og 4 Alsønderup Enge (S) 3/6. Alle øvrige observationer gjaldt 1-2 eks. Forårsfuglenes regionale fordeling var Nordjylland 1, Ringkøbing Amt 1, Sønderjylland 4-6 og Sjælland 11-14.

Første fugle på efterårstrækket sås 6/7, og de adulte fugles træk kulminerede sidst i juli. Flest blev set ved Ølsemagle Revle (S), maks. 46 30/7; Saltvandssøen (SJ), maks. 70 30/7; Kalløgrå (LF), maks. 30 30/7; og Fanø (RB), maks. 24 25/7. Første juvenile sås 6/8, men de juvenile kom ikke til at præge trækket som i 1988. De største forekomster af ungfugle var meget beskedne, nemlig 19/8 25 Saltvandssøen og 19/8 18 Harboøre Tange (RK). Årets sidste observation var 15/10, 14 Voersåa (NJ).

Procentvis fordeling af Krumnæbbet Ryle (10-dages perioder, n=1707).
Temporal distribution of Curlew Sandpiper (pct. occurrence in 10-day periods, n=1707).

Sortgrå Ryle. Foto: Ole Karlsson.

Sortgrå Ryle *Calidris maritima*
Som i 1988 var forekomsten i 1989 koncentreret til det nordvestlige Jylland, idet 90% af samtlige fugle (n = 363) stammer fra dette område. Særlig udpræget var dette om foråret, hvor der uden for NJ og RK kun sås 5 Sortgrå Ryler. De største forekomster var 53 Harboøre Tange (RK) 24/3 og 45 Hirsholmene (NJ) 9/4. Forårets sidste fugl sås 24/5, 1 Fanø (RB).

Efterårets første sås allerede 8/8, hvor 1 trak forbi Blåvand (RB). Som i 1988 var der en trækkulmination i okt., og desuden var der en større observation i dec. (23/12 42 Harboøre Tange). De største tal i øvrigt var: 19 Agger Tange (NJ) 28/10 og 12 Roshage (NJ) 15/10. Geografisk fordeling af efterårets fugle: NJ 121, RK 60, RB 9, ÅH 3, VE 1, S 11 og B 6.

Kærløber *Limicola falcinellus*
På forårstræk sås der 14-15 fugle (excl. gengangere). Fuglene fordelte sig således: Nordjylland 2, Sønderjylland 3 og Sjælland 9-10. Første obs. var 16/5 1 Ølsemagle Revle (S), mens den sidste var en lidt sen fugl på Aflandshage (S) 11/6. Største forekomst var 24/5 5 Saltbækvig (S).

Om efteråret blev der set ca 59 Kærløbere (excl. gengangere) med følgende geografiske fordeling: NJ 7, SJ 3, F 8, S 39, B 2. Første efterårsobservation var 9/7 4 Ølsemagle Revle. Adulttrækket kulminerede ult. juli, mens juveniltrækket havde en top med. aug. Årets største forekomster var 2/8 5 Kelds Nor (F), 13/8 4 Kongelundsstranden (S) samt ovennævnte fra 9/7. Sidste forekomst var 30/8, 1 Jerup Strand (NJ).

Enkeltbekkasin *Lymnocryptes minimus*
Der blev konstateret 4-6 fugle i jan. på flg. lokaliteter: Køge Sydstrand (S) 2-4, Glænø Vesterfed (S) 1, Ishøj Strand (S) 1. Første forårsobservation var 3/3 3 Apotekerengen (VE). Der blev registreret 21-23 på forårstrækket, og en svag kulmination kan anes ult. mar.–pri. apr. Største forekomst var 4 Apotekerengen 26/3, og forårets sidste Enkeltbekkasin blev jaget op 27/4 ved Vejlen, Tåsinge (F).

Der foreligger tre observationer af enkeltindivider allerede 6/8, 9/8 og 17/8, som måske drejer sig om oversomrende fugle. Men en observation af 11 allerede 28/8 virker besynderlig og burde forelægges SU, da hovedtrækket gennem Europa først begynder med. sep. (Cramp & Simmons 1983, Pedersen 1989). Første efterårsfund i øvrigt var 16/9 1 Ishøj Strand, og største antal var 11 Nørrestrand (VE) 21/9 og 15 Køge Sydstrand (S) 4/11. Der var ikke tale om nogen egentlig kulmination i trækket, som ebbede ud i anden halvdel af november. Fra december er der oplysninger om 7-16 fugle, heraf VE 3-6 og S 4-10.

Tredækker *Gallinago media*
Som sædvanligt et "tyndt" materiale som ikke giver nogen idé om hvor mange Tredækkere, der trækker gennem Danmark. Læssøe (1965) anfører, at der i gode bekkasinterræner findes 1-2 Tredækkere for hver 150-250 Dobbeltbekkasiner. At der i Norge findes ca 1400 og i Sverige 1000-2000 "par" (Piersma 1986) taler også for, at et væsentligt større antal end det indrapporterede må trække gennem Danmark.

I 1989 blev det til 11 fugle: 7/4 1 Hovedsø (F), 9-12/5 1 Aflandshage (S), 12/5 1 spillende Brabrand Sø (ÅH), 16/5 1 Vejlerne (NJ), 25/7 1 Østerby Sø (VE), 18/8 1 Brund (NJ), 29/8 1 Dejret Øhoved (ÅH), 5/9 2 Vejlerne (NJ), 2/10 1 Glenstrup Sø (ÅH), 28/10 1 Dråby Vig (NJ).

Odinshane *Phalaropus lobatus*
Odinshanen optrådte i meget små tal i 1989, bortset fra en efterårsforekomst i Saltvandssøen (SJ). Forårstrækket indledtes med 1 Harboøre Tange (RK) 21/5, og i alt blev der set 12-16 i foråret. Eneste lokalitet med mere end én fugl var Vejlerne (NJ) med 2 14/6 og 3 16/6. Forårets sidste fugle var

meget sent på færde: 21/6 1 han trk. Ø og 25/6 1 han rst., Kongelundsstranden (S). Normalt ankommer de sidste fugle til ynglepladserne midt i juni, og hannerne forlader først disse igen fra sidst i juli (Cramp & Simmons 1983).

Første efterårsfugl sås 1/7, 1 Harboøre Tange, og i alt 41-63 fugle blev registreret. Kun i Saltvandssøen blev der set et større antal: 12/8 12, 17/8 8 og 19/8 5. Herudover var der ikke tale om nogen markeret efterårskulmination. Årets sidste forekomst var 27/9 1 Mølholm (NJ).

Thorshane *Phalaropus fulicarius*
Forekomsten af Thorshane i 1989 prægedes i høj grad af, at der var meget få perioder med kraftig vestlig vind. Det blev kun til seks observationer. Værd at bemærke er dog en forekomst på Bornholm. I Sverige blev i samme periode iagttaget blot 1 eks. mod 6 i 1988 (Hirschfeld 1989, Elmberg 1990).

De seks fugle blev alle truffet under eller umiddelbart efter perioder med kraftig vestenvind: 21/9 1 Roshage (NJ), 15/10 1 Lyngvig (RK), 17/10 1 Tipperne (RK), 9/11 1 Sønderho (RB), 14/11 1 Gilleleje (S), 23/11 1 Hammeren (B).

Mellemkjove *Stercorarius pomarinus*
Der foreligger observationer af Mellemkjove fra alle årets måneder. Totalen blev 648 fugle, den næsthøjeste nogensinde og kun overgået af 1985 (1347 eks.). 61% af Mellemkjoverne blev set ved Skagen (NJ). Der foreligger usædvanligt mange vinterfund: 29/1-25/3 12, heraf 7 ved Skagen, samt 23/12 1 Tisvildeleje (S). 11/4-23/5 sås 3, heraf 2 ved Skagen. Et sommerfund: 27/6 1 Blåvandshuk (RB). Mellem 8/7 og 28/11 iagttoges 632. Kulminationen faldt i to perioder, med.-ult. aug. og pri.-med. okt. De bedste dage var 13/8 7 Vejlby Klit (RK), 17/8 8 og 18/8 10 S Blåvandshuk, 25/8 20 rst. Skagen, 2/10 20 rst. Skagen og 15/10 47 NV Skagen.

Procentvis fordeling af Mellemkjove i andet halvår (10-dages perioder, n=632).
Temporal distribution of Pomarine Skua (pct. occurrence in 10-day periods, n=632).

Almindelig Kjove *Stercorarius parasiticus*
Foråret indledtes med en indlandsforekomst: 8/4 1 NØ Søndersø (S). 90% af forårets 207 kjover blev set ved Skagen (NJ) i perioden 9/4-30/6, i alt 89 trk. og 97 rst., med vanlig kulmination med. maj: 14/5 12 Ø og 3 rst.

Efterårets forekomst (2934 fugle) domineredes af to lokaliteter, der tilsammen bidrog med 55% af fuglene: Skagen, hvor de fleste kjover rastede, og Blåvandshuk, hvor de fleste trak forbi. Forekomsten ved Skagen betegnes som fåtallig, mens Blåvand havde et normalt år. Kulminationen faldt overalt med. aug.–pri. sep. De bedste dage var 17/8 43 S og 18/8 46 S Blåvandshuk; og 24/8 34 NV og 4 rst. Skagen, 24 SV Blokhus (NJ), 41 Husby Klit (RK). Årets sidste observation er fra 15/11, Hammeren (B).

Lille Kjove *Stercorarius longicaudus*
Efter den store invasion i 1988 var vi tilbage ved mere normale forhold, med 27 i 1989. Året begyndte med et forårsfund, 11/5 1 ad. Skagen, hvilket kun er det 3. forårsfund herfra. Allerede 29/6 og 7/7 sås de næste, og i løbet af juli sås 6 (3 ad. og 3 imm.). Efterårets observationer faldt spredt, og der var ingen dage med mere end én fugl pr lokalitet. Bedste sted var Skagen med 7 11/5-24/9 og Blåvandshuk med 8 7/7-23/9. Fra de indre farvande foreligger 3 observationer: 27/8 og 1/10 1 Gedser Odde (LF) og 17/9 1 Bjørnsknude (VE). Oktoberfuglen ved Gedser blev også årets sidste.

Storkjove *Stercorarius skua*
Den milde vinter fik øjensynligt en del Storkjover til at overvintre i Nordatlanten. Af 5 vinterfund fra perioden 5/2-17/3 skal nævnes en fugl, som var stationær i usædvanlig lang tid: 2-17/3 1 Langli/Skallingen (RB); desuden en fugl fra Limfjorden, hvilket også er usædvanligt: 12/2 1 Bygholmengen (NJ). Foråret var ligeledes bemærkelsesværdigt med 8 fugle ved Skagen (NJ) i perioden 14/5-9/6 og én ult. maj ved Løkken (NJ).

Efterårets 310 Storkjover noteredes i perioden 14/7-13/11. Især Blokhus (NJ) og Vejlby Klit (RK) overraskede ved at overgå mere kendte lokaliteter som Blåvandshuk (RB). De bedste dage var: 30/7 42 Vejlby Klit, 4/8 12 Skagen, 23/8 24 V Blokhus. Det er bemærkelsesværdigt, at der ingen af disse

dage sås mere end 2 fugle ved Blåvand (RB), hvor årets bedste dag blev 26/9 med 3. September var uden større dage pga. de manglende lavtrykspassager i denne måned.

Året afsluttedes med to decemberfugle, 26/12 1 rst. Hvide Sande (RK) og 28/12 1 rst. Knudshoved Odde (S).

Dværgmåge *Larus minutus*

Den geografiske fordeling af de 3789 Dværgmåger, der blev set i Danmark i 1989, adskilte sig markant fra forekomsten de foregående år, idet langt den overvejende del blev set i den vestlige del af landet. – Heller ikke i 1989 ynglede Dværgmågen i Danmark.

Det sparsomme forårstræk forløb ret tidligt pga. en periode midt i april med varme østlige vinde. Skagen (NJ) havde flest – i alt 69, maks. 35 ad. 15/4. Et stort rasttal skal også nævnes: 130 Saltvandssøen (SJ) 24/5.

I sommermånederne sås som normalt ret få fugle. Efterårstrækket blev indtil okt. næsten udelukkende registreret i den sydøstlige del af landet. Gedser (LF), der med 574 fugle havde den laveste efterårstotal i mange år, toppede allerede 10/9 med 179 trk. I den resterende del af landet sås meget få fugle indtil det blæste op fra SV 22/10. Denne dag blev der på 6 vestkystlokaliteter set 672 sydtrækkende fugle. Flest havde Blåvand (RB) med 347 og Vejlby (RK) med 70. Ved Skagen kulminerede trækket fire dage senere, d. 26/10, hvor 175 trak vest.

Sabinemåge *Larus sabini*

Årets forekomst på 36 fugle fordelte sig, i modsætning til hvad vi er vant til, jævnt over hele perioden fra pri. aug. til ult. okt. Alle fugle blev set på vestkysten, og der var ingen dage med mere end to fugle. Næsten halvdelen blev set ved Blåvand (RB) – i alt 17 5/8 - 24/10.

Året blev indledt med den hidtil tidligste Sabinemåge herhjemme, 1 ad. trk. S ved Blåvand 5/8. (Den tidligste indtil da var 1 ad. Bulbjerg (NJ) 7/8 1985). I det hele taget forløb trækket usædvanligt tidligt, idet august måned bød på hele 11 fugle. Dette påvirkede aldersfordelingen, idet der er en tendens til, at de ældre fugle trækker før de juvenile. Af de 11 augustfugle var 8 ad., 1 imm. og 2 juv. I hele perioden 1936-1988 var der til sammenligning kun 11 augustfund (6 ad., 1 imm. og 4 juv.). Den klare overvægt af ad. i aug. står i modsætning til sep. og okt., hvor næsten alle er juv.

Årets sidste fugle var 2 juv. Skagen (NJ) 25/10 og 1 juv. Skiveren (NJ) 29/10.

Procentvis fordeling af Sabinemåge i efteråret 1989 (10-dages perioder, n=36).
Temporal distribution of Sabine's Gull (pct. occurrence in 10-day periods, n=36).

Gråmåge *Larus hyperboreus*

Af årets 165 Gråmåger tegnede første halvår sig for usædvanligt mange – i alt 135. Både i efteråret og i særdeleshed i foråret blev forekomsten domineret af ungfugle, idet 79% af årssummen var juvenile.

Hovedparten af fuglene blev som sædvanligt set i de vestjyske fiskerihavne. Skagen (NJ) havde 31 forskellige fugle jan.-mar.; samt 17 trækkende i april og maj. Ved Hanstholm (NJ) sås 15 i foråret, flest i marts med 1 ad. og 4 2K, og i Thyborøn (RK) blev der set 11, flest 24/3: 2 2K og 2 4K. I Østersøregionen blev der også set pæne tal. På Christiansø sås Gråmåger næsten dagligt i apr.-maj, mindst 21 hvoraf flest 25/3: 4 2K. I juni, da de fleste var trukket nordpå, sås 5 fugle.

Eneste oversomrende fugl var en 2K i Hanstholm Havn. Efterårets første fugl ankom 17/10 til Thyborøn Havn, men der blev set meget få fugle i efteråret, i alt 20. Eneste observation af mere end én fugl er 2 ad. Hanstholm i december.

Sandterne *Gelochelidon nilotica*

Lykkeligvis ser det ud til at den stærkt truede Sandterne havde et rimeligt yngleår, idet 13-14 par angives at have ynglet i vadehavsområdet (Kim Fischer pers. medd.). Arten er ekstremt sårbar over for forstyrrelser og ægsamlere – og i området umiddelbart syd for grænsen, hvorfra en eventuel rekruttering til de danske kolonier skal komme, er Sandternen desværre også i tilbagegang (Kim Fischer pers. medd.).

Første fugle uden for ynglelokaliteterne sås 7/5, 3 Langli/Skallingen (RB), og i resten af maj måned blev der set Sandterner flere steder uden for yngleområderne – således 15-17/5 2 Ulvedybet (NJ),

Dværgterne. Foto: Ib Andersen.

16/5 1 Holmsland Klit (RK), 19/5 2 og 21/5 1 Skagen (NJ). På Tipperne blev der set to fugle fra 15/5 til 30/6. Første juvenile sås 5/8, hvor der var 4 ad. og 1 juv. ved Lakolk (SJ). Sidste obs. uden for yngleområderne blev gjort ved Saltvandssøen (SJ), hvor der var 1 ad. og 1 juv. 19/8.

Rovterne *Sterna caspia*
Årets 67 fugle fordelte sig som normalt, med få på efterårstræk og meget få på forårstræk, mens flest er observeret i yngletiden – altså ikke-ynglende omstrejfende fugle.

Procentvis fordeling af Rovterne (10-dages perioder, n=67).
Temporal distribution of Caspian Tern (pct. occurrence in 10-day periods, n=67).

Forårstrækket omfattede 2 fugle, den første allerede 8/4 Christiansø (B), den anden 7/5 Hammeren (B). Herefter blev der jævnligt set Rovterner i perioden 21/5 - 14/9. Yngletiden i Østersøkolonierne strækker sig fra 20/5 til med. juli, hvor de første unger normalt er flyvefærdige (Staav 1980, 1985; Kilpi & Saurola 1984). Fund fra denne periode og frem til 3/8, hvor de første juvenile blev set i Østdanmark, må være ikke-ynglende fugle. I sensommeren opholdt flere mere eller mindre stationære fugle sig i Vejlerne (NJ) og på Tipperne (RK). Vejlerne havde 9 fugle fra 22/6 til 26/7, flest 22/6 (4). På Tipperne sås 7-8 fugle fra 19/6 til 14/9, heraf flere dage med 3 fugle. Efterårstrækket forløb mellem 3/8 og 3/9 og omfattede 23 fugle, heraf 5 juv. Årets sidste observation var 1 Tipperne 14/9, hvilket passer med, at middeldato for årets sidste fugl gennem de seneste 11 år er 16/9.

Dværgterne *Sterna albifrons*
Over halvdelen af årets 1384 Dværgterner blev set på ynglelokaliteterne. De første fugle ankom som normalt i midten af april: 21/4 2 trk. V Storedal, Læsø (NJ). Forårstræk blev kun observeret yderst sporadisk – fuglene ankom relativt upåagtet til ynglekolonierne.

Der blev indrapporteret 231 ynglepar, men meddelelserne er ufuldstændige, især for Sjælland. DOFs måge- og ternegruppe angiver, at der yngleede 420-450 par i landet i 1988. Specielt i vade-

Procentvis fordeling af trækkende Dværgterne (10-dages perioder, n=99).
Temporal distribution of migrating Little Tern (pct. occurrence in 10-day periods, n=99).

havsområdet havde arten tilsyneladende et udmærket yngleår. Således ynglede der 60 par på Fanø (RB) mod 32 par i 1988. Kolonien på Esbjerg Havn (RB) havde også en markant fremgang, fra 15 par i 1988 til 25 par i 1989. Hermed markerede den sig som landets næststørste efter Bøvling Klit (RK), hvor der ynglede mindst 28 par. Esbjerg Havn havde også årets "største" observation, 102 rst. 21/7.

Efterårstrækket indledtes 15/7 og var med 91 fugle af ret beskedent omfang. Det største træk blev set i den vestlige del af landet. Blåvand havde 63 trækkende fugle fra 15/7 til 25/9. Årets sidste fugle blev 2 ved Ballum (SJ) 4/10.

Sortterne *Chlidonias niger*
Efter rekordmange Sortterner i 1988 (2333), var 1989 et mere normalt år med 736 fugle. Den dramatiske nedgang i ynglebestanden fortsatte – der ynglede kun 81-89 par på 7 lokaliteter (Knud Flensted pers. medd.).

Årets første fugle ankom til Vejlerne (NJ) og Saltvandssøen (SJ) 30/4, men bortset fra nogle enkelte fugle kom der først gang i forårstrækket ult. maj, der blev præget af varm SØ-vind. Som sædvanligt sås meget få trækkende fugle, i alt 16, men rastende fugle blev set på mange ferskvandslokaliteter. På Fyn havde man 92 i løbet af uge 21 – flest d. 24/5, 36 Arreskov Sø. På Sjælland sås 43-52 fugle – flest 23/5, 10-15 Tissø; samme dag 36 rst. Nakskov Inderfjord (LF).

Efterårstrækket, der forløber langt mere kystnært end forårstrækket, omfattede 172 fugle i tiden 14/7 - 9/9. Ved Blåvand (RB) blev set i alt 53 trækkende fugle, flest 17/8: 20 ad. og 13 juv. I den øvrige del af landet var de største træktal: 20 21/7 og 15 (samt 10 rst.) 30/7 Præstø Fed (S), 13 27/8 Gedser (LF), og 19 1/9 Dovns Klint (F). Det største rasttal fra efteråret var 110 Saltvandssøen 19/8. Årets sidste var sen: 1/11 1 ad. Sundsøre (NJ).

Tejst *Cepphus grylle*
Fortsat fremgang i ynglebestanden, som i 1989 kan opgøres til i alt 527-558 par på 12-13 lokaliteter. Stigningen var på ca 10%. Hirsholmene (NJ) 220 par, Deget (NJ) 63 par og Ndr. Rønner (NJ) 92 par. Største kolonier herudover var Vejrø (ÅH) med 47-53 par og Sejrø (S) med 32 par.

Uden for yngleområderne var iagttagelserne sparsomme, således sås kun 2 fugle langs den jyske vestkyst. De største tal er fra Bornholm: jan. - dec. 102 Hammeren; 13/10-30/12 60-70 Christiansø, heraf 42 trækkende i perioden 15/10-18/11.

Ynglende Tejst (par).
Breeding Black Guillemot (pairs).

Søkonge *Alle alle*
Igen i år blev der set mange Søkonger under havfuglegruppens tællinger fra skib i Skagerrak, men relativt få i andre farvande. I et område nord for Hirtshals var der op til 1000 pr km^2 i februar.

De mange Søkonger ses stort set ikke fra land, således kun 23 i perioden jan.-marts, hvor den sidste trak forbi Gilleleje (S) 23/3. Sommerfund af Søkonger i danske farvande er usædvanlige, og der foreligger kun ét: 7/7 1 Frederikshavn (NJ). Efterårets første Søkonger sås allerede 30/9 ved Rørvig (S), og i alt blev det til 1103 Søkonger set fra land indtil 31/12. Kulminationen faldt i forbindelse med lavtrykspassager sidst i oktober, samt i dagene 11-18/11. De største tal blev: 204 V Roshage (NJ) 22/10, 133 S Blåvandshuk (RB) 30/10, samt i alt 282 trk. og 28 rst., flest 15/11 250, Gilleleje 12-20/11. 15/11 observeredes også mange Søkonger ved den svenske vestkyst, f.eks. 839 Båstad og 3100 Grenå-Varberg.

Ligesom tidligere år meget få fugle i Østersøen, og slet ingen syd og øst for en linje Amager-Langeland.

Mange Søkonger overvintrede i Skagerrak igen i 1989/90, således ca 2000 29/12 Hirtshals-Kristianssand.

Mosehornugle. Foto: Erik Thomsen.

Lunde *Fratercula arctica*
Forekomsten af Lunde var meget sparsom; der foreligger kun oplysninger om 34 fugle. Fordelingen var anderledes end normalt med dominans i Kattegat. Fra første halvår i alt 6 fugle 1/1-26/3. Et usædvanligt sommerfund var 1 ad. i sommerdragt, Vesterlyng Strand (S) 19/7. 30/9-18/12 27 fugle, bedste lokaliteter Fornæs (ÅH) med 9 samt Kysing Næs (ÅH) og Roshage (NJ) begge med 5.

Turteldue *Streptopelia turtur*
Med 122 lå 1989 under middel. Ingen ynglefund. Den første blev set 29/4 Harboøre Tange (RK), men først fra midten af maj kom der gang i trækket i en periode med varme vinde fra syd og sydøst.

41 af fuglene blev set ved Skagen (NJ), flest 25/5, hvor 11 rastede. Endvidere kan nævnes 12 fugle i Århus Amt, den største forekomst siden 1985. På Sjælland havde Rørvig 12 22-24/5, og Christiansø (B) havde 10 17/5-30/7.

Som vanligt få fugle om efteråret. Sidste sås 8/9 Højmark (RK).

Slørugle *Tyto alba*
Det var meget tilfældigt, hvad der blev indrapporteret af Slørugler. I 1989 var der fund i Nordjylland, Sønderjylland og Ringkøbing og Vejle Amter med i alt 8 individer, hvoraf 5 var døde. Et eksemplar af den sydvesteuropæiske og britiske race *T. a. alba* blev fundet døende 28/12 i Nordjylland.

Ingen ynglefund er oplyst, men de få par, der er tilbage, nyder givetvis godt af de milde vintre.

Kirkeugle *Athene noctua*
Der er kun oplysninger om 15-17 ynglepar, hvilket ikke giver noget reelt billede af ynglebestanden. Den lave indrapportering skyldes nok, at Kirkeuglen sjældent ses eller høres, hvis man ikke specielt eftersøger den. Ynglefundene var fordelt med 2 par i Nordjylland, 6 par i Århus Amt, 5 par i Ringkøbing Amt, 2 par på Fyn samt 2 mulige ynglepar i Vejle Amt.

Mosehornugle *Asio flammeus*
I alt 279-286 Mosehornugler blev indrapporteret i 1989, fordelt med 186-191 i første halvår og 93-95 i andet halvår. Det lave efterårstal kan tyde på en dårlig ynglesucces.

Arten sås som sædvanligt især på træklokaliteter samt rastende på strandenge. Fremhæves kan f.eks. 7 fugle på Tipperne (RK) i januar, 10 8/4 Skagen (NJ) og 4 trk. 8/10 Gedser Odde (LF).

4-5 ynglepar blev registreret: 1 på Sjælland, 2 på Fyn og 1-2 i Ribe Amt.

Perleugle *Aegolius funerus*
Et godt år med mindst 15 Perleugler. Desuden et sikkert ynglefund (B). Fra 3/1 til 6/3 opholdt mindst 3 fugle sig i Kongelunden (S). En dukkede op igen 17/12 og blev året ud. Fra Sjælland meldes desuden om én 31/12 Dragør Sydstrand. I feb., mar. og maj blev arten set i Østermarie Plantage (B), Paradisbakkerne (B) og Østerlars Plantage (B).

I okt. var der 4 fund, evt. en udløber af en invasion fra Finland, som berørte bl.a. Sverige og Norge (Clausen 1990): 3-4/10 1 Skagen (NJ), 16-19/10 1 Christiansø (B), 18/10 1 Hyllekrog (LF) og 30/10 1 trafikdræbt Ødsted (VE).

Natravn *Caprimulgus europaeus*
Årets første fugl sås 13/5, Klitplantagen Læsø (NJ). Hvis antallet af spillende fugle i yngletiden er det samme som antallet af ynglepar, kan ynglebestanden anslås til omkring 100 par. De tætteste bestande fandtes i Nord- og Vestjylland. I Nordjylland var der 41 spillende fugle på 10 lokaliteter, hvoraf Vester Torup plantage havde 17 og Skagenområdet 15. I Ringkøbing Amt var der 36-38 fugle på 7 lokaliteter, således Jyndevad/Harreskov plantager med 14 12/6 og Ulfborg og Stråsø plantager med 10 13-15/6. Årets sidste Natravn sås 12/10, Christiansø (B).

Isfugl *Alcedo atthis*
Der meldes om fremgang og spredning flere steder i landet, hvilket kan skyldes at de milde vintre har nedsat vinterdødeligheden. Uden for artens kerneområder i Øst- og Midtjylland ynglede der 7-9 par i Nordjylland, 1 par i Ringkøbing Amt og 1 par i Sønderjylland. På Sjælland blev der i april-maj og august-september set 9 trækkende Isfugle fordelt på 7 træklokaliteter. I Rønne (B) blev en svensk ringmærket Isfugl fundet død 25/9.

Biæder *Merops apiaster*
Årets 19 fugle fordelte sig med 12 i maj, 6 i juni og 1 i juli. Første fugl sås 13/5 Christiansø (B), og sidste 28/7 Bjålum Klit (RK). De fleste sås ved Skagen (NJ), hvor der i tiden 11/5-6/7 noteredes 8 trk. Ø og 4 på trækforsøg.

Hærfugl *Upupa epops*
Der blev registreret 24-25 fugle, hovedparten (17) i apr./maj. Det drejer sig om fugle på forlænget træk. Fire efterårsfund i okt./nov. er fra Jylland og Fyn. Vinterfund blev gjort i Jylland (2) og på Bornholm (1-2).

Geografisk fordeling af Hærfugl. Fund i første halvår er angivet med åben cirkel, fund i andet halvår med sort cirkel.
Geographical distribution of Hoopoe. Records from the first half-year are indicated by open circles, records from second half-year by filled circles.

Vendehals *Jynx torquila*
Årstotalen blev 292-352 fugle. Første var ved Rørvig (S) 12/4 og sidste sås 20/9 på Fyn. Et par større rasttal fra Christiansø (B): 8-10 3/5 og 15-20 28/8. Der registreredes 18-24 par.

Grønspætte *Picus viridis*
Den tætteste ynglebestand af Grønspætte fandtes i Århus Amt (70-87 par). Især Løvenholm/Fjeld med mindst 25 par og Silkeborg Statsskovdistrikt med 25-33 par kan fremhæves. Mindre bestande findes i Nordjylland, Sønderjylland og Vejle Amt. Tre iagttagelser fra Fyn, men ingen ynglefund.

Sortspætte *Dryocopus martius*
Er set på træk ved Gilleleje (S), 15-16/4 1 Ø, og på trækforsøg mod Sverige fra Hellebæk Strand (S), 11/9 1.

Ynglepar af Sortspætte.
Breeding Black Woodpecker.

Region *Area*	Ynglepar *Pairs*
NJ	12-15
RK	3- 4
ÅH	17-27
VE	3- 4
SJ	3
S	60-75
B	35

Ynglebestanden synes stabil i de gamle kerneområder (Nordsjælland og Bornholm), mens arten fortsat ekspanderer i Jylland. Den ses på stadig flere potentielle ynglelokaliteter. Bestanden opgjordes til 133-163 par. Dybbro (1978) angav den daværende bestand til 85 par.

Lille Flagspætte *Dendrocopos minor*
Lille Flagspætte blev registreret på Fyn, Sjælland, Lolland-Falster og Bornholm. På Sjælland var der 3-5 sikre ynglefund, men arten blev i øvrigt set på 14 mulige ynglelokaliteter. Ingen yngletal fra Lolland-Falster, men det oplyses at den yngler fåtalligt. På Bornholm blev bestanden vurderet til 5-10 par.

Toplærke *Galerida cristata*
Der foreligger oplysninger om 38-49 ynglepar i 1989, hvoraf størsteparten som vanligt er indrapporteret fra Nordjylland (31-34 par, heraf 15 par Skagen). I resten af landet kun små tal med 2-4 fugle i Vejlby (ÅH) og 1-5 par i Esbjerg som de højeste. Derudover var der nogle omstrejfende fugle: 9/6 3 Gjerå Strand (NJ), 6/7 1 Årø Kalv (SJ), 3/9 1 Vüllum Sø (NJ) og 16/11 1 Padborg (SJ). Desuden har en enlig han huseret både ved Ishøj (S) og Hundige (S) i perioden 18/2-20/12.

Hedelærke *Lullula arborea*
På landsplan blev der indrapporteret 17-19 ynglepar og 25 hanner, heraf var mindst 8 par fra Skagens Odde (NJ). Uden for Jylland blev et ynglepar og 7 hanner registreret, alle i Nordsjælland.

Årets første fugl blev observeret 18/2, 1 S Dragør Sydstrand (S). Af forårets 238 fugle blev 193 set på det østlige Sjælland og Bornholm, flest 12/3 med 26 trk. Hellebæk (S).

Efterårets 500 fugle sås især på Sjælland og Fyn (388), med størsteparten af fuglene (188) i dagene 6-15/10. Sidste fugl blev 1 Snogebæk (B) 23/11.

Ynglefund af Toplærke (par).
Breeding Crested Lark (pairs).

Bjerglærke *Eremophila alpestris*
I første halvår 1989 blev der registreret 480 fugle, hvilket er flere end i 1988 (306). 475 af fuglene sås ved den jyske vestkyst og i Nordjylland, mens de resterende 5 sås på Sjælland i perioden 12/2-16/4. Største tal var 32 Stadil Fjord (RK). Sidste fugl blev set 20/5, Skagen (NJ).

Efterårets første fugle noteredes 25/9, 3 SV Blokhus (NJ) og 4 rst. Tranum Strand (NJ). Totalt blev der set 955-980 fugle i andet halvår med størsteparten i oktober (628-638, heraf 446 i Ribe Amt). Der er dog en del gengangere i materialet.

Største koncentrationer blev 70 S og 60 rst. Sønderho (RB) 23/10, 43 S Sønderho 26/10 og maks. 50 Ballum (SJ) 18/11. Største tal uden for Vestkysten blev 25 trk. Charlottenlund (S) 14/10.

Regional fordeling af Bjerglærke.
Regional distribution of Shore Lark.

	jan	feb	mar	apr	maj	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
NJ		4	4	158	25				7	64	38	8
RK	145	46	8	5						61	27	40
RB				1						446	54	
VE												3
SJ	21		forår: 58							30	67	20
F									6	2		
S		3	1	1						25	3	12

Markpiber *Anthus campestris*
På landsplan er der indrapporteret 29-31 ynglepar, heraf mindst 20 Skagen (NJ), 8-10 Anholt og mindst 2 Sjælland.

Årets første fugl sås 25/4 Hammeren (B), mens de øvrige 11-12 trækkende fugle er fra maj: Nordjylland 5, Århus 2-3, Sjælland 2 og Bornholm 2. Der er desuden meldt om 3 nordjyske ikke-ynglende fugle i sommerperioden samt 1 ungfugl på Samsø (ÅH) 14/7.

Efterårets første trækfugl sås 8/8, Christiansø (B). Der blev set 13-16 fugle frem til 24/9, hvor 1 Blåvand (RB) blev årets sidste. Af disse fugle sås 6-9 Blåvand (RB), 3 Sjælland og 3 Christiansø. Fuglene øst for Storebælt sås i perioden 8-28/8, fuglene ved Blåvand i perioden 13-24/9.

Rødstrubet Piber *Anthus cervinus*
Både forår og efterår blev der set flere fugle end i 1988, 40-45 hhv. 90-91.

Den første blev set 8/5, 1 trk. Ølsemagle Revle (S). Forårets største forekomst var 18/5 3-4 trk. Christiansø (B). Sidste fugl sås 12/6 Skagen (NJ). Størsteparten (38-43) er fra perioden 16-26/5, heraf 16 fra Skagen, 6 fra det østlige Sjælland og 16-21 fra Christiansø (B).

Efterårets første fugl ankom 27/8 ved Dovns Klint (F). Størsteparten (85) sås i september uden markante toppe. Største tal var 4 Sønderho, Fanø 13/9 og 4 trk. Christiansø 16/9. Årets sidste fugl blev 1 trk. Kongelunden (S) 9/10.

Gulhovedet Gul Vipstjert *Motacilla flava flavissima*
Følgende tre fugle blev set: 6/5 1 hun Keldsnor (F), 20/5 1 Skjern Enge (RK) og 1 han Husby Sø (RK).

Sortrygget Hvid Vipstjert *Motacilla alba yarrellii*
Invasionsagtigt mange fugle i 1989 (i alt 48) med hovedparten ved den jyske vestkyst (44). De resterende 4 fugle sås 5/4-25/6 Palsgård Skovdistrikt (VE), 21/4 Hjarnø (VE), 1-2/5 Fyn og 11/6 Hornbæk (S).

Årets første fugle var 5 Sønderho, Fanø (RB) 11/3. 9 fugle 15/4 ved Bøvling Klit, Nissum Fjord (RK), blev største forekomst. 16/7 sås den sidste fugl, ved Kragesand (SJ). Fuglene syntes at komme i to perioder, dels 11-16/3 (21, størsteparten ved Sønderho, Fanø (RB)) og dels 11-15/4 (23, størsteparten i Nord- og Vestjylland).

Igen i år var der pardannelser med Hvid Vipstjert (*M. a. alba*), denne gang en hun i Hanstholm (NJ) samt en han i Palsgård Statsskov.

Silkehale *Bombycilla garrulus*
Invasionen i andet halvår 1988 gav en del fugle i første halvår af 1989 med de største koncentrationer på Sjælland, heraf størsteparten af fuglene i Hovedstadsområdet (8084). I Nordøstjylland sås 2089. Der sås flest fugle i jan. - mar., hvorefter antallet faldt, og sidste fugl var 1 trk. Gilleleje (S) 20/5.

I oktober begyndte vinterens fugle at ankomme, de første 18/10: 4 Hobro (NJ). Nordjylland blev da også den del af landet som havde flest fugle (3625), flest i dec. Størsteparten sås i Frederikshavn med 1020 fugle d. 23/12. Fyn og Sjælland havde en mindre invasion, på Fyn mindst 88, på Sjælland 221.

Der er i behandlingen af materialet ikke forsøgt at sortere gengangere fra.

Sortrygget Hvid Vipstjert optrådte invasionsagtigt i marts-april 1989, med langt de fleste ved den jyske vestkyst. Foto: Lone Eg Nissen.

Regional fordeling af Silkehale.
Regional distribution of Waxwing.

	jan	feb	mar	apr	maj	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
NJ	335	35	40	61	2					5	542	3078
RB	4											5-10
ÅH	641	596	227	153	1							22
VE	383	67	78							2		27
SJ		5										20
F			i alt 807 i 1. halvår								≥88	?
S	2782	1840	2828	601	33					65	47	109
LF		95	33									18
M		1	21		1							5
B	33		53	6	9						5	48

Vandstær *Cinclus cinclus*
Der er registreret mindst 249 fugle i første halvår og mindst 236 i andet halvår, som vanligt med størsteparten vest for Storebælt (1. halvår 188; 2. halvår 164). Det er en fordobling af antallet i forhold til 1988. Største koncentrationer var: jan.-feb. 9 Mølleåen (S), 8 Køge Å (S), 7 Susåen (S), 12 Halleby Å (S), 4/2 12 Grejsdalen (VE), 21/2 10 Århus Å (ÅH), 14/12 10-11 Lystrup Å (ÅH), 12/12 11 Grejsdalen, 17/12 13 Århus Å, 29/12 9 Odense Å (F), dec. 11 Mølleåen, 13 Køge Å og 11 Halleby Å.

På landsplan er der ikke den store forskel på antallet af fugle i første og andet halvår, men Nordjylland og Vejle havde flest fugle i 1. halvår (119 mod 71), hvorimod Århus og Sjælland havde flest i 2. halvår (130 mod 92).

Regional fordeling af Vandstær.
Regional distribution of Dipper.

	NJ	RK	ÅH	VE	SJ	F	S	LF	M	B
1. halvår	67	13	44	52	12	?	48			3
2. halvår	36	12	72	35	9	?	58	1	1	2

Blåhals *Luscinia svecica*
Af årets 118-124 fugle sås 97-113 i foråret, med første fugl 3/5 på Christiansø (B). Størsteparten (63-79) sås på Christiansø, hvor også den "største" obs. blev gjort: 10-12 16/5.

Resten af fuglene sås spredt i landet, flest i Nordjylland (12) og på Fanø (RB) (6). Trækket faldt i to perioder med 22-28 fugle 7-11/5 og 49-57 fugle 16-21/5. Derudover var 30/5 en pæn dag med 6-8 rst. Christiansø og 1 Bastemosen (B). Forårstrækket sluttede med 1 hun Christiansø 5/6.

Af efterårets 11 fugle sås 1 1K han Vaserne (S) 4/9 og 2 rst. Skagen (NJ) 9/9 som de eneste uden for Christiansø, hvor 7 rastede 27/8-12/9 og endnu en fugl blev set så sent som 9/10.

Husrødstjert *Phoenicurus ochruros*
Årets første fugl ankom 7/3 ved Blåvand (RB), og sidste fugl blev observeret så sent som 28/12 ved Hasle (B). På landsplan blev der indrapporteret 343-371 ynglepar/hanner. Vejle Amt har oplyst at have 64 syngende hanner, heraf 31 i Kolding. Der er tale om en fordobling i forhold til 1988 med 161-173 ynglepar/hanner.

Regional fordeling af ynglende/muligt ynglende Husrødstjert. Antal fugle pr region er angivet over søjlerne.
Geographical distribution of breeding/possibly breeding Black Redstart. Total numbers are indicated above the bars.

Geografisk fordeling af Sortstrubet Bynkefugl. Fund i første halvår er angivet med åben cirkel, fund i andet halvår med sort cirkel.
Geographical distribution of Stonechat. Records from the first half-year are indicated by open circles, records from second half-year by filled circles.

Sortstrubet Bynkefugl *Saxicola torquata*
Normalt år med 22 fugle. Som vanligt sås fuglene hovedsagligt langt den jyske vestkyst, eneste herudover var 1 Korshage, Rørvig (S) 12/4, 1 2K han Christiansø (B) 13/4 og 1 han Tryggelev Nor (F) 19/10. Årets første fugl var en tidlig han 25/2 ved Thorsminde (RK), og forårets 11 fugle afsluttedes med 1 1/5 Bjålum (RK). Eneste sommerobs. var fra Blåvand (RB) 19/7 (1).

Af efterårets 10 fugle blev den første set 6/10 Blåvand. Største fund blev 1 han og 2 hunner Sønderho, Fanø (RB) 15-17/10; sidste fugl blev 1 han Lund Fjord (NJ) 11/12.

Ringdrossel *Turdus torquatus*
Efter 2 store år var foråret 1989 mere normalt med 1490 fugle; efterårstallet var usædvanligt lavt, kun 32 fugle.

Årets første Ringdrossel sås 11/3, Gødstrup Sø (VE). Størsteparten af fuglene sås i april (mindst 727), de fleste i Nordjylland. Større forekomster var 12/4 43 Grønnestrand (NJ) og 65 Skagen (NJ), 25/4 70 trk. og 11 rst. Hellebæk (S), 26/4 40 Grønnestrand og 12/5 83 rst. Skagen. Modsat det øvrige land havde Århus Amt flere fugle i maj (130) end i april (37). Forårets sidste fugle sås 25/5, Skagen, og (usædvanlig sent) 24/6, 1 trk. Rørvig (S).

Af efterårets 32 fugle sås den første 29/8, 1 rst. Bulbjerg (NJ). Fyn havde størsteparten af fuglene (18), og mod sædvane sås ikke én på Sjælland. Sidste fugle sås 26/10, 1 Vejlerne (NJ) og 2 Christiansø (B).

Græshoppesanger *Locustella naevia*
Første noteredes 22/4 Odense Å (F) og sidste 28/9 Christiansø (B).

Der blev registreret 498-507 syngende hanner. Arten forekommer i alle dele af landet med tyngdepunkt på Sjælland, hvorfra der er indrapporteret 255, heraf 155 fra Vestamager (S) (største dag her 21/5, 85 syngende). Bestanden synes uændret i forhold til 1988.

Regional fordeling af syngende Græshoppesanger.
Regional distribution of singing Grasshopper Warbler.

NJ	RK	RB	ÅH	VE	SJ	F	S	LF	M	B
63	20	10	5-14	44	60	30	255	4	5	1

Savisanger *Locustella luscinioides*
Der blev i 1989 registreret 50 fugle, hvoraf 4 blev ringmærket. Resten var syngende hanner. Af disse blev 36 set i det sydlige Danmark (SJ, F, S, LF, M). Årets første blev noteret 30/4, 1 Fakkemose (F), og den sidste 21/9, 1 Gulstav mose (F). Største koncentrationer af syngende fugle var: 4 Fredmosen (F) 30/4-27/7, 4 Barup Sø (LF) 22/6 og 4 Vejlerne (NJ) 29/6.

Sivsanger *Acrocephalus schoenobaenus*
Der blev i 1989 registreret 442-461 syngende hanner på landsplan, hvilket var en tilbagegang i forhold til de ca 600 fugle i 1988. Størsteparten (306-324) er indrapporteret vest for Storebælt og ca 40% heraf fra Vejlerne, hvor der 24/5 blev registreret 120 fugle. Den største tilbagegang er konstateret i Ringkøbing Amt, 55-65 fugle i 1989 mod 175 i 1988. Om der er tale om en reel tilbagegang eller manglende indrapportering er uvist.

Det tidligste fund var 14/4 1 reservatet, Skagen (NJ), det sidste 22/9 1 Christiansø (B).

Drosselrørsanger *Acrocephalus arundinaceus*
Normalt år med 16 registrerede fugle. Første var 13/5 1 Ålebæk Strand (M), sidste 8/8 2 Gulstav Mose (F). Størsteparten af fuglene sås på Fyn (5), Sjælland (4) og Lolland, Falster og Møn (3).

Der blev ikke indrapporteret ynglepar, bl.a. har Vejlerne ikke haft ynglende fugle for første gang siden 1970. En fugl blev dog registreret her 1/6.

Geografisk fordeling af Drosselrørsanger.
Regional distribution of Great Reed Warbler.

NJ	ÅH	SJ	F	S	LF	M	B
1	1	1	5	4	1	2	1

Høgesanger *Sylvia nisoria*
Årets første fugl registreredes 21/5 på Østmøn (M). Af årets 9-10 ynglepar fandtes 8 i landets sydlige del, med 6 par på Lolland, Falster og Møn. Der er tale om en svag fremgang i forhold til 1988 (6-7 par). Ud over fugle på ynglelokaliteter blev der i foråret og først på sommeren registreret 5 fugle, alle på Christiansø (B).

Efteråret indledtes 8/8, 5-7 Christiansø, som også blev største antal. Af efterårets 22-25 fugle blev størsteparten (19-22) set i august, heraf 10-13 på Christiansø. De resterende 3 fugle blev set hhv. 1/9 Hammeren (B), 3-13/9 Hanstholm (NJ) og (meget sent) 2/11 Amager (S).

Geografisk fordeling af Rødtoppet Fuglekonge. Fund i første halvår er angivet med åben cirkel, fund i andet halvår med sort cirkel.
Geographical distribution of Firecrest. Records from the first half-year are indicated by open circles, records from second half-year by filled circles.

Rødtoppet Fuglekonge *Regulus ignicapillus*
Der blev meldt om 56 fugle, hvilket er mange. Bedste år var 1973 med 40-50 fugle forår og 34-36 efterår. Som vanligt flest forår (38). Den første sås 9/1 Lerballe Skov (ÅH), den næste mere normalt 15/3, 1 hun Sønderho, Fanø (RB). Forårets "største" obs. blev 28/3 3 Bøtø (LF).

Der foreligger følgende sommerobservationer af syngende hanner: 5/6 1 Marielyst (LF) og 3/7 1 St. Hjøllund Plantage (ÅH).

Efteråret indledtes 20/9 med 1 Blåvand (RB) og afsluttedes 27/10 med 1 Gulstav Mose. Efterårstotalen blev 16 fugle.

Lille Fluesnapper *Ficedula parva*
Det blev et forår med mange fugle. I perioden 22/4-26/6 sås 211-254, flest (154-197) på Christiansø (B) 8/5-26/6 med største dage 11/5 15-20 rst., 18/5 15-20 rst. og 6/6 10-15 rst. Desuden var der op til 31 fugle ved Skagen (NJ) i perioden 12/5-21/6.

Efterårets første fugl kom så tidligt som 14/8, 1 rst. Christiansø. De næste sås 20/8, 1 Korshage (S) og 1 Gulstav Mose (F). Totalt blev der set 8 fugle i perioden 20/8-24/9 uden for Bornholm, heraf 5 på Vestkysten, 2 på Fyn og 2 på Sjælland. På Christiansø sås i perioden 14/8-19/10 85-102 fugle, hvilket er normalt. Flest var der 28/8 (5-7 rst.) og 24/9 (6-8 rst.). Derudover sås 2 fugle på Bornholm i denne periode.

Der er ikke meldt om ynglende fugle.

Skægmejse *Panurus biarmicus*
Fremgangen for Skægmejsen fortsætter, og der blev indrapporteret fugle fra i alt 54 lokaliteter fordelt over hele landet, dog ingen fra Bornholm. Der er noteret koncentrationer på op til 10-15 par (Dronningborg Bredning (ÅH)). Største forekomst var 45 fugle, 3/1 Tryggelev Nor (F).

Geografisk fordeling af Skægmejse.
Bearded Tit records in 1989.

Korttået Træløber *Certhia brachydactyla*
Arten er tilsyneladende så almindelig, at den ikke indrapporteres i de områder, hvor den ikke er omfattet af SU-listen (Ribe Amt, Sønderjylland, Vejle og Fyns Amter). Ribe Amt oplyser, at arten er lige så almindelig som Træløber *C. familiaris* (Svend Rønnest, mundtl. medd.). I Vejle Amt var der 10 syngende hanner og 1 ynglepar. På Fyn blev der indrapporteret 14 ynglefugle. Det er vanskeligt at bedømme det reelle antal fugle uden for SU-området.

Pungmejse *Remiz pendulinus*
Der blev indrapporteret 42-47 sikre ynglepar og mindst 25-32 mulige ynglepar fra 41 lokaliteter, fordelt over hele landet; maks. antal sete fugle var 35-40 Husby Sø (RK) 12-13/8. Første fund: 26/3 1 Vejle Amt.

Der er oplyst om 29-30 trækkende fugle i foråret, heraf 10 på Christiansø, hvilket er usædvanligt. Af efterårets 37 trækkende fugle sås 23 i sep. med 10 rst./trk. Fanø (RB) 22/9 som højeste tal. Årets sidste fugle blev 2 Mølholm, Ålborg (NJ) 26/11.

Pirol *Oriolus oriolus*
Årets første fugle sås 2/5 1 Fjeld Skov (ÅH) og 7/5 1 Thurø (F). Der blev registreret 21 syngende, hvoraf 4 var ynglefugle (alle fra Lolland og Falster). Derudover er der meldt om et ynglepar i Sottrupskov (SJ). Desuden er der i perioden 2/5-24/6 set 123 fugle, bl.a. 31 på trækstederne med 12 Skagen (NJ), 5 Gjerrild Nordstrand (ÅH), 10 Sjælland med maks. 4 Gilleleje 25/5, 1 Hammeren (B) og 4 Christiansø (B). På Fyn blev 59 registreret, størsteparten i Kertemindeområdet hvor en systematisk eftersøgning af Pirol blev foretaget.

Der foreligger oplysninger om 5 fugle i efteråret, 1 14/8 Fyns Hoved (F) og 4 Christiansø aug.-sep. (den sidste set 2/9).

Stor Tornskade *Lanius excubitor*
Mindst 189 fugle i første halvår, flest i Nordjylland (69). Største forekomster var 3 Silkeborg Vesterskov (ÅH), ca 4 Jægerspris Nordskov (S) og ca 5 Gribskov (S).

Der er indrapporteret flg. forårstræk: 27/3 1 Gilleleje (S), 28/3 4 Gilleleje, 30/3 1 Brabrand Sø (ÅH), 1/4 1 Salten Langsø (ÅH), 1 Løvenholm (ÅH), 2/4 2 og 8/4 2 Gilleleje samt 6/5 1 Melsted (B).

Efteråret indledtes 23/9, 1 trk. Aflandshage (S). Der blev set mindst 214 i andet halvår, flest på Sjælland (mindst 55-56, bl.a. 12-13 rst. Kongelundsområdet (dog ikke over 3 ad gangen)). Bornholm havde også en del rastende (46), heraf 25 på Christiansø. Af trækkende fugle sås i alt 11 fugle på Sjælland i perioden 23/9-15/10 samt 4 i Århus Amt 11-18/10 og 1 Sønderho (RB) 28/10.

Regional fordeling af Stor Tornskade.
Regional distribution of Great Grey Shrike.

	NJ	RK	RB	ÅH	VE	SJ	F	S	LF	M	B
1. halvår	69	?		17	23	10	17	42	2-4	2	7
2. halvår	36	?	7	19	12	5	27	55	6-7	1	46

Der er indrapporteret 4 ynglepar fra Ringkøbing, Århus og Vejle Amter.

Nøddekrige *Nucifraga caryocatactes*
I første halvår af 1989 bemærkedes en rest af invasionen i 1988: 7 fugle på Fyn i perioden 6/1-10/6 og 7 fugle på Sjælland i januar. Vejle havde 3 fugle i perioden 7/1-21/3.

Der foreligger flg. observationer fra sommeren: 10/6 1 Tranekær Slot (F), 21/6 1 Hammeren (B), 12/7 1 Hulsig (NJ), 17/7 2 trækforsøg Hammeren, 18/7 1 Kristinero, Christiansfeld (SJ) og 26/7 6 trækforsøg Hammeren.

Der er meldt om yngleforsøg på Sjælland (1-4 par) og ved Hårup Sande (ÅH) (1 par).

I perioden 16/8 - 22/10 sås i alt 30 rastende eller trækkende fugle, 19 på Sjælland, 8 i Nordjylland samt 1 Vestre Plantage (RK) og 2 Hammeren (B). Største forekomster blev 27/8 4 trækforsøg Bøgeskov Havn (S) og 9/9 3 Skagen (NJ).

Ravn *Corvus corax*
Der blev meldt om 59-64 ynglepar i hele landet. I Sønderjylland var bestanden dog så stor, at arten ikke indrapporteredes. Der blev registreret 7 par på Fyn, men bestanden anslås at være 25-30 par.

Der er meldt om småflokke (evt. familieflokke) på 3-12 individer fra Århus og Fyns Amter, Sjæl-

Ynglepar af Ravn.
Breeding Raven.

Region *Area*	Ynglepar *Pairs*
NJ	5- 6
RK	1
ÅH	13-14
VE	17-19
SJ	?
S	≥13
LF	0- 1
B	≥3

Ravn. Foto: Ib Andersen.

land og Bornholm. Ved Brædstrup (VE) blev der i perioden 11/3-1/4 observeret 29-102 fugle på vej til overnatning. Sønderjylland angav 2 nye overnatningspladser: Højrup v. Toftlund med op til 326 fugle og Lendemark, Bylderup med op til 350 fugle. Der foreligger ingen oplysninger fra overnatningspladsen ved Vedsted.

Fra foråret foreligger flg. trækobs.: 15/4 1-2 Skagen (NJ), 16/4 1 NE Klitmøller (NJ), 6/5 1 NV Hammeren (B) og 25/5 2 N Års (NJ). Fra efteråret 5 trækobs. med i alt 5 fugle på Sjælland i perioden 12/9-23/10 og 2 indtrækkende ved Roshage (NJ) 27/10.

Gulirisk *Serinus serinus*
Årets 25-28 fugle blev set i perioden 14/4-12/9, heraf 15 i maj. Sjælland, Lolland-Falster og Møn tegner sig for 11-14 af fuglene. Der er ikke meldt om ynglende Gulirisker.

Hvidvinget Korsnæb *Loxia leucoptera*
Kun otte fugle: 30/1 1 Hornbæk (S), 26/5 1 hun rst. Skagen (NJ), 17/6 1 han rst. Skagen, 25/10 2 Stenbjerg Plantage (NJ) og 26/11 3 Lild Plantage (NJ).

Stor Korsnæb *Loxia pytyopsittacus*
Af årets 239 fugle blev 211 set i perioden 1/1-29/5, flest på Sjælland (135). Af disse blev størsteparten set i Nordsjælland, med 39 Tisvilde Hegn 22/1 som største flok. To obs. af trækkende fugle: 16/3 3 N Fanø (RB) og 27/3 4 udtrk. Fyns Hoved (F).

I perioden 10/9-30/12 er observeret 28 fugle, flest 17/10 12 Vadum, Salling (NJ) og 30/12 10 Kulhuse (S).

Stor Korsnæb. Foto: Erik Thomsen.

Karmindompap *Carpodacus erythrinus*
I 1989 blev der ikke registreret de store træktal. Foråret gav 2 Skagen (NJ) 15/5, ca 26 Sjælland 22-26/5 (heraf 14 Gilleleje 24-25/5), 1 Christiansø (B) 23/5, 1 Ålebæk Strand (M) 25/5 og 1 Kongelunden 6/6.

Christiansø melder desuden om 61 observationer af 199-256 rastende fugle i perioden 20/5-6/9, dog indbefattet gengangere. Største dage var 26/5 10-12 rst., 27/5 12-15 rst., 28/5 10-12 rst. og 29/5 10-12 rst.

Der er på landsplan indrapporteret 34-40 ynglepar, således 20-25 Bornholm og 9 Fyn. Desuden er der meldt om syngende hanner: Skagen (NJ) 20; Harboøre Tange (RK) 1; Fanø (RB) 10-15; Århus Amt mindst 13, heraf mindst 10 Gjerrild Nordstrand; Uldum Kær (VE) 1; Lolland, Falster og Møn 10; Sjælland 14.

Ud over Christiansø, hvor 28-31 fugle noteredes i aug. og 3-5 i sep., foreligger der følgende efterårsobservationer: 6/8 3 Fornæs (ÅH), 14/8 1 Anholt (ÅH) og 9/9 1 rst. Stigsnæs (S).

Laplandsværling *Calcarius lapponicus*
Der er meldt om meget få fugle både forår og efterår. Første halvår gav 145, flest (91) i Nordjylland; alene i april sås her 62, ud af 81 på landsplan. Fra resten af landet er der spredte observationer. Skagen (NJ) havde den største flok 14/4: 7; det var også her forårets sidste 3 fugle sås 1/5. Fire af forårets fugle er meldt rastende og 56 trækkende.

Andet halvårs første fugl sås 30/8: 1 rst. Christiansø (B). I sep. sås mindst 237-242 fugle, flest Sønderho (RB), Langli (RB) og Skallingen (RB) (i alt 167). De største flokke blev set 11/9 (15), 12/9 (23), 19/9 (16) og 23/10 (23), alle Sønderho; 17/10 (15) Harboøre Tange (RK); samt 6/11 (18) og 12/11 (21), Vejlerne (NJ). Sønderjylland melder kun om 7 fugle!

Hortulan *Emberiza hortulana*
Efter en tidlig obs. 5/4, 1 Skagen (NJ), startede forårstrækket 30/4, og frem til 3/6 sås der 149-166 fugle, bl.a. 84 på Christiansø; dog evt. med gengangere. I dagene 3-5/5 sås 35-40 fugle, alle øst for Storebælt (maks. 10-12 rst. 3/5 og 8-10 rst. 4/5 Christiansø, og ca 10 rst. 4/5 Lille Rusland (S)).

Hortulanen optræder om foråret meget talrigere i Øst- end i Vestdanmark. Men i både 1988 og 1989 sås der om efteråret flest i Vestdanmark. Foto: Erik Mølgaard.

Derefter kommer der først gang i trækket 9-17/5 med 56-68 fugle, heraf mindst 10 vest for Storebælt.

Af efterårets 173-186 Hortulaner sås de første 8/8, 5-7 rst. Christiansø. Størsteparten af fuglene, 107-121, sås 26-30/8. Største dag blev 27/8 med 69-71 fugle, heraf 13 rst. og 24 trk. Sønderho (RB), 17 trk. Stigsnæs (S) og 8-10 rst. Christiansø. Som i 1988 sås flest i Vestjylland (71 mod kun 27 på Sjælland). Ved Sønderho (RB) fandt desuden et mindre træk sted 10-13/9 (i alt 25).

Sidste fugle sås 22/9, 3 Hanstholm, samt en meget sen samme sted 5/10.

Summary

The Danish Bird Report 1989

This report deals with the occurrence in Denmark of bird species which, as a rule, are not reported elsewhere, e.g., by the Rarities Committee or as subjects of systematic monitoring schemes.

The winter 1988/89 was very mild, as was the winter 1987/88. Apart from a mild January-February, 1989 was characterized by warm-weather spells in med. April and med.-ult. May, a warm and dry summer, and an autumn with low cyclonic activity and calm weather. Waterfowl wintered in relatively high numbers. The anticyclonic conditions through parts of April and May brought many migrating raptors to the country, e.g., Black Kite, Sparrowhawk, Rough-legged Buzzard and Red-footed Falcon. Most seabird species occurred in low numbers during autumn; numbers of migrating raptors and passerines, on the other hand, were generally above normal.

Referencer

Andell, P. 1986: Svensk fågelatlas i Skåne: slutrapport. – Anser 25: 253-268.

Blomqvist, S. 1991: Kustsnäppor på väg til Nearktis via Norra Skandinavien. – Vår Fågelvärld 50(2): 6-12.

Cederlund, C.-G. 1985: Rastande vadare vid Getterön under fem år, 1973 - 1977. – Vår Fågelvärld 44: 61-77.

Christensen, R., M. Munk, H. Skov & J. Smidt 1990: Fugle i Danmark 1988. – Dansk Orn. Foren. Tidsskr. 84: 105-144.

Clausen, P. 1990: Nyt norsk tidsskrift: Ringmerkaren. – Dansk Orn. Foren. Tidsskr. 84: 97.

Cramp, S. & K. E. L. Simmons (red.) 1983: The birds of the Western Palearctic. Vol. III. – Oxford University Press.

Dybbro, T. 1978: Oversigt over Danmarks Fugle. – DOF, København.
Elmberg, J. 1990: Sällsynta fåglar i Sverige 1989 – rapport från SOF:s raritetskommitté. – Vår Fågelvärld 49: 463-480.
Hirschfeld, E. 1989: Sällsynta fåglar i Sverige 1988 – rapport från SOF:s raritetskommitté. – Vår Fågelvärld 48: 447-463.
Holst, O. 1990: Örnräkningen i Skåne januari 1990. – Anser 29: 73-74.
Kayser, B. & E. M. Jacobsen 1990: Ynglefuglerapport 1989. – Dansk Ornitologisk Forenings Fugleregistreringsgruppe.
Kilpi, M. & P. Saurola 1984: Migration and survival areas of Caspian Tern *Sterna caspia* from the Finnish Coast. – Ornis Fennica 61: 24-29.
Laursen, K., S. Pihl, M. Hansen & J. Frikke 1989: Landsdækkende optælling af vandfugle fra flyvemaskine, januar-februar 1989. – Rapport fra Vildtbiologisk Station, Landbrugsministeriets Vildtforvaltning.
Læssøe, O. 1965: Tredækkere *(Gallinago media)* i Jylland. – Dansk Orn. Foren. Tidsskr. 59: 53-54.
Meltofte, H. 1987: Vadefugle på Tipperne 1928-82. – Dansk Orn. Foren. Tidsskr. 81: 1-108.
Nilsson, L. 1991: Gåsinventeringar i Sverige oktober, november och januari 1987-88 – 1989-90. – Anser 30: 101-110.
Pedersen, M. B. 1989: Ændringer i rasteforekomsten af Dobbeltbekkasin *Gallinago gallinago* og Enkeltbekkasin *Lymnocryptes minumus* på en indlandslokalitet. – Dansk Orn. Foren. Tidsskr. 83: 75-82.
Piersma, T. 1986: Breeding waders in Europe. – Wader Study Group Bull. 48, Suppl.: 1-116.
Prater, A. J. 1981: Estuary birds of Britain and Ireland. – T. & A. D. Poyser, Calton.
Staav, R. 1980: Skräntärnans *Sterna caspia* uppträdande i Sverige under hög- och eftersommar. – Vår Fågelvärld 39: 139-148.
Staav, R. 1985: Projekt Skräntärna. – Vår Fågelvärld 44: 163-166.
Tyrberg, T. 1990: Fågelrapport för 1989. – Vår Fågelvärld 49: 388-428.
Østergaard, E. 1982: Pomeransfuglens *Eudromias morinellus* træk og forekomst i Danmark. – Dansk Orn. Foren. Tidsskr. 76: 15-20.

Antaget 26. august 1991

Maj Munk
René Christensen
Henrik Skov
Jan Schmidt

Rapportgruppen,
Dansk Ornitologisk Forening,
Vesterbrogade 140,
1620 København V

Facts On File are pleased to present

WETLANDS

Published in association with

The Internatonal Waterfowland Wetlands Research Bureau (IWRB)

Max Finlayson and Michael Moser

Wetlands are among the most productive ecosystems on earth – and yet, by exploitation, pollution, draining and development, are fast becoming the world's most threatened habitats.

Now, for the first time, the IWRB draws into a single volume comprehensive information on these fundamentally important areas and emphasizes the urgent need for their conservation.

The major wetland systems of the world are described with accurate, up-to-date information on their natural functions, their economic and ecological values, the ways in which they are being exploited or threatened and the dangers to resident wildlife.

Complemented by superb colour photographs, maps and diagrams, WETLANDS is a unique, comprehensive survey of the world's wetlands and addresses what is at last being recognized as one of the most important environmental issues of today.

Price £19.95 hardback, 224pp, 305 × 230mm, ISBN 0-8160-2556-8.

IWRB, Slimbridge, Gloucester, GL2 7BX, England